

768 1066.
Teadaandmised

wõera maade,
merrede ja merresarede peäl

sündinud asjadest.

Ülespannud saksa-kelest maa-keelde

A. Umbliä.

Esimesse jaggo.

Tarto linnas.

Trükkitud H. Laakmanni juures.

.1101

73

Der Druck wird unter der Bedingung gestattet, daß nach Bewerkstelligung desselben die gesetzliche Anzahl von Exemplaren der Dorpatschen abgetheilten Censur vorgestellt werde.

Dorpat, d. 7. Mai 1852.

(Nr. 45.)

Für den abgetheilten Censor:
Lector C. Michwiz.

768

ühhe Turgi werretunniſtaminne.

Üks Jummalat armastaja risti-uſſo õppetaja Koppenageniſt, nimmega Wenger, kes tül aega Pariſi linnas olli ellanud ja ſiis eemale Krefa male reiſinud, ſatis Pariſi risti-uſſo õppetajate kolipoiſtele järreletullemad alledad luggo.

Temma kirjotas liggi 20ne aasta eest, ellas Mürna linnas, kedda jubba Joannesſe ilmutamiſſe ramatust 2. peat. tunneme, miſ ta nüüd weel üks kuulſa kaubaajamiſſe linn Aſia-maal on, ja Turgi wallitiſuſſe al ſeiſab. Seäl ſiis ellasið ühheſ ulitiſas üks teiſt waſto kaks nahhaparkijad. Üks nendest Mitilene ſare pealt, olli üks Turſ ſündimiſſe ja uſſo poleſt, agga ta moiſtis Krefa keelt; ſe teine olli Ateni linnas, üks Krefa mees ja risti uſſo. Selle risti-uſſoliſſe nõrem wend, üks priſte wagga 14ne aastane poiſ, olli omma wenna jureſ poe-poiſiſ. Se Turſ tulli tihti ſelle Krefa mehhe töö-tuppa, ja teggi enneſel paljo teggemiſt ſelle nõre priſte poiſiga, kedda temma omma armasamiſſe ja ſinkitiſſega

paljo melitas, agga asjanda; sest meie pois olli, ni kui Josep, wägga wagga, sellepärast ta ei eitnud selle Turgi irmsa patto nõusse, kuhho se jölle Turt tedda püdis weddada. Irmoga põlgas ta iggakord temma wäekaubalissed armonaitamissed ärra. Agga Turt tuli ikka jälle taggasi. Ni leidis ta ka ükskord poisst poes luggemas; rohlem kui enne näitas pois nüüd omma irmo patto wasto ülles, ni et se Turt immetsemisega küssis: Mis ramat se süis on, mis sa loed? Se on minno Ketaa (pühha ramat), wastas se pois lühhidelt ja kindlaste. Sest se olli üks Piibel, kedda selle lapsele ilja aea eest üks Inglis-maa Piibli-koggodusse tallitaja olli andnud. Se Turt immustas ni kui ta ütles, et ta ka ükskord selle seest tahhaks middagi kuulda sada. Agga se poisikenne wastas ommas lapselikkus rummalusses: Se ei lähhä nüüd korda, kui sa ennast laaselsid ristida, süis küil. Selle järrele läks se Turt ärra. Uddalt sai üks temma selja tagga finni, kui se wannem wend, kes ka seäl juhtus ollema, norema kallale läks: Mis sa nüüd olled teinud? sinna ütlesid Turgile, et ta ennast peab lassma ristida; kas sa tead ka, et temma selle ülle woib kaebada? Süis olleme mollemad ukkas, wangi panneminne, warandusse ärrarisuminne ja peäleki surm seisab

meil nüüd odata? Siis allas se noorem är-
dasti nutma; sest temma wennal olli muist
ka õigus. Turgimaal on se kowwa seäduš,
et, kui üks ristiinnimenne ka peaks ussaldama,
ühhe Mahomedi ussolissole kife wähhemad
risti-ussust räkida, ehk weel liatagi tedda
risti-ussole juhhatama, et se kui üks eksitaja
peab ärratappetud sama. Selle pärrast on
ka risti-ussu õppetaminne nende Turgide ulkas
ni kehwa ja kardetaw asfi.

Weel nuttis se poisikenne ülle omma
wenna aukutamisse, wata, seäl tulli se Turk
jälle seina. Temma näeb omma söbbra
märjad silmad ja tahhab nüüd teada miš
pärrast ta nuttab. Kui se wannem wend
nüüd sai wäljaläinud, siis juttuštas se lahti
sliddamega pois temmale kil. Minno usso
jures, ja kife jures miš mul armas ja pühha
on, wannu ma sinnule, et minna sinno peale
ei kaeba; agga loe mulle nattukest ommast
Ketaast ette. Sure tähhelepannemissegä kulas
temma nüüd selle poisikesse luggemist, ja
miš ennam se laps lugges, sedda rohkem
kašwis temma immo, weel ennam kuulda
sada. Ni mitto korda kui ta pärrast omma
aknest näggi, et se wannem wend seält poest
ärraläks, ni mittokord tulli ta ruttušt, et
sest ristirahwa pühhasst ramatust nattuke kuulda
saaks. Mesšileiwa ja keisjuggu majastamisse

asjadega plüdis ta nüüd selle poisskesse ette-
luggemise waewa tasuda. Ni läks se asfi
mitto kuud eddasi. Wimaks olli se ellus
Jummala sanna ni paljo woitu sanud, et
se Turl ettemöttis, omma wannematte walle
usko mahhajatta ja ennast ristida lasta.
Temma pandis omma poe kinni, müüs kif
omma warrandust ärra ja läks Mürna liinas
ühhe Kreka preestri jure ja pallus sedda, et
se tedda pididi ristima. Jummalagi pärrast,
minne minnu jurest ärra! se olli se ainuke
wastus, mis temmale sai: sest üks Turl,
kes ristiusko tahhab eita, on üks ni imme
asfi, et se preester muud middagi ei möttel-
nud, kui et se wist muud middagi ei sa ollema
kui üks kiusatus, et tedda, kui ta peaks järrele
andma, olleks püdnud surma sata. Agga
nisugguste salla petmistega plüiawad ka need
Turgi rahwas tihti selle läbbi ristirahwa
peale asja leida neid riisuda ehk ärra uffata.
Se Turl läks nüüd ühhe teise preestri jure;
agga se ajjas tedda ka nisamma ärra.

Suus läks se armootsija ingel wimaks
rängaks, kui näggi et tedda iggalt poolt ärra-
aeti, ja ta ello olli temmale koormaks. Üks
olli temmal weel katsmata — se olli: need
munkad Utosi mäe peäl. Temma läks seina,
agga et neid kül paljo olli, nemmad ajjasid
tedda, nisamma kui Mürnas ärra; sest

se loostri, mis Türgide teadawalt wägga rikkas olli, arwas kahewõrs tarwis ollema Türgide kawwala kiusamiste eest oita. Agga ilma nendeta seal loostriis olli seal mäel weel mitto üksikud ristiusso õppetajad ellamas, kes et kül loostri külge putusid, erranes kopastes ja onnides ellasid. Se Turk läks nüüd kui tedda loostrist ärra aeti, ja otsis ühhe õpetaja kes üksikus onnis ellas. Sel ausal wannamehhel likus kül jadda alledusse pärrast, kui se Turk temmale omma ello, läiki, omma pattustpöormist, omma pikkalift otsimist ristimisese armo järrele juttustas, agga temma siiski ka ei usaldand, nende loostri rahwa pärrast sedda tehja, mis ta tahtis, ja möttles ehk ka weel: kes teab kas selle Turgi möttet ka puhtad on. Jubba jälle ärra aetud. Oh, eks siis ühtegi polle leida, kes omma ello kalliks ei arwa? Eks need Apostlid ka polle ülle surnute audade ristitud ja polle sedda kardetawa surma kartnud üllestousmisese pärrast? 1. Kor. 15. Wata, ni lähhäb se waene mees ka selle üksiko õpetaja jurest ärra raske süddamega. Üks noor preester kes seal juhtus ollema, läks kül armoga tedda läbbi metsa saatma, agga se Turk nuttab ja nutsub, ei joua ennast trööstida ei ka sanna räkida. Siis läks selle nore mehhe südda ommeti tühmaks. Kas

sinnul siis tõega, armas sõbber, on üks tõs-
sine ihhaldamine, ristiusko wõtta? küsisi
temma. Eks sa sedda näe? se olli kif mis
se Turf wastas. Noh, siis tulle minno
järrele, ütles se noor preester, wata, siin on
üks kopas selle mäe sees, se on suur kül-
sulle warjokohaks. Siin olle peitus, minna
tahhan sinnule igga ommiko toitu tua ja sind
õppetada. Mitto kuud jäi se Turf seina
kopasse, se preester tõi igga pääw ihhole ja
ingele toitu, ja kui tihti sai se pimme kopas
tunnistaja ollema, kui se Turf palwes olli,
kes, ni kui ükskord Natanael wigi-pu al,
Messia järrele iggatses. Ugga sel wannal
üksikul õppetajal polnud kif se aeg se Turf
melest ärralainud, temma ei woinud temma
armoihaldamist ärraunnustada ja tulli ikka
rohkem temma meele, et ta suurt üllekohhut
teinud, et ta tedda ni armota ärraajanud.
Siis naeratas meie noor preester, kui ta
sedda ükskord kuuldis, ja weddas sedda wanna
isjad sannalausumatta seina kopasse. Se
sai üks immelik kokkosamine ollema! —
Wimaks tulli ka se ammust odatud ristimis-
se pääw. Ristimis- järrele ellas se uus wend
weel monned aastad seal Utosi mäe peäl.

Ugga selle esimesse armotulluke temma
süddames ei piddand tedda enam eemalt
siin rahho, temmal olli jo weel üks wanna

emma ja üks wend Mitilenes. Eks ta pidand nendele ka sedda armo minnema kuluutama, kellest temma südda ja ing ni wägga täis olli? Temma mötles sedda ja jättis omma rahholist warjo kofta mahha ja läks laewaga Sidonia. Se kaunis linn, kedda agga üks kitsas merre kael Mitileneft lahustab; seal on agga ennamist Kreka rahwast sees ellamas; seal ei näinud ei ka polnud enne södda muud Turki ellamas, kui need kes wallitsema ollid seadetud. Üks nendest, ma mötlen üks tolliüllem, se tundis sedda uestiristitud ühhest armist mis temmal silmaal olli, laskis sedda laewa, mis jubba walmis olli Mitilenele purjutama, kinni wötta ja temma käest usso ülle järrele kulata. Temma tunnistas kohhe ilma kike salgamisfeta, et temma olli risti usko wötnud ja nüüd ka surmani selle jure lubbas jada. Siis pandi tedda wangi ja affati pinama, agga temma jäi, kiki pina ja wallo kannatades, kindlaks. Siinas sai se arwast immeluggu pea kuuldawaks, ristirahwa süddame kurbtuseks. Sidonias olli üks ainuke ristirahwa kool, se olli ühhe nimmetud Krigoriusse wallitusseal. Se koggos kohhe need wannemad kolipoisid, kif 20ne aastased nored mehhed ja nattuke wannemad, juttustas nendele sedda alledad juhtumist ja juhhatas neid selle wae

watud wenna eest Jummalalt abbi palluma. Agga, ütles ta eemalt, palwe ei aita temma eest üksi, meie peame ka püüdma, tedda temma wangioias trööstida ja kinnitada. Kes teie ulgast julgeks omma ello temma eest jätta, ja temma jure wangioiasse miina? Minna! minna! üdis eäl iggalt poolt temma kolis. Nende noorte meeste wahhel tousis nüüd selle ülle riid, kes selle kardetawa auwo ossalissels piddi sama. Joannes Skontses, üks noor Ateniliinna mees, arwas wiinakš, et temmale se auwo ossaks piddi sama, selle et ka üks noor mees Mürnas se essimenne nou:riist Jummalala käes olli olnud sedda wangi öige teele juhhatama. Wimaks andsid siis ka teised järrele. Nüüd piddasid järreletullemad nõu, kuidas selle wangi jure piddi peäsema. Skontses pandis nüüd müürseppa poisit rided selga ja läks Magnesia pole tele. Üks Kreka müürisep piddi nüüd Turgi kohtomoištja jure minnema ja kaebama: et temma öppipois ärrapöggänenud, ja kile temma rahhaga Magnesia pole läinud. Soldatid ruttasid järrele ja Skontses sai kui warras wangi pandud, kus agga, ni kui ta teadis, üks ainuke wangi kodda seal liinäs olli. Ni sai ta selle waese wenna jure wangiioiasse. Agga kuidas ta tedda seal leidis! Piinamisest weel nõdder, rippus ta nüüd

peäga pörrandal, ja jallad ollid kõiega lae külge üllestõmmatud; seddawisi piddi ta señni rippuma, kunnii ta omma Jõsandat Jესust Kristust piddi ärrasalgama. Skontses peitis omma alledust, ja jäi lestõseni wait, señni kui teised wangid keif maggama jäid. Siis ronnis omma waewatud wenna jure ja plüdis tedda trööstida, juttustas temmale nüüd teiste ristirahwa süddame wallo selle ülle, ja et nende nou on kiki katsta temma peäst misseks, ja misugguse kartusse ja irmoga ta isse temma jure wangikoiasse olli peäsnud. Se kannataja wastas: Minna tännan sind sinno armo eest, agga Jummal olgo tänna tud! mulle polle trööstimist tarwis, minna tahhan otsani kindel olla! — Ja, minna tahhan isse omma karja kaitseada, ütleb Jõsand, ja watage, kuidas Temma siin sedda ka töeks teeb!

Pea widi tedda Konstantinopeli, temmale lubbati kiki priidust, rahha, üks priiske naene, ainalüsi selle eest, et ta jälle omma wannes matte ussole piddi taggasi pöörma. Agga asjanda. Temma piina laswatati kahherõrs, agga middagist ei joudnud temma kindlust misga temma Kristusse külges olli, lahhutada. Wimaks lödi temma peä otsast mahha.

Se on, ni lõppetab Wenger, se tähtsa ja süddant ligutaw jut. Minna ollen sedda

ni juttustand, kuidas ma sedda ühhe Kreka mehhe suust Mürnas ollen kuulnud, kelle nähhes se asfi on sündinud; temma olli isse sel korral Sidonia kolipoiside ulgas olnud. Ligutetud süddamega juttustas temma, ja räkides jooksid temma silmad wet. Jõsand andko, et se Turkl, kes Jummalasanna wäe läbbi ärratud sai, omma endisse ussõseltisist peaks paljo järreltullejad leidma, kelle usst nis samma selge ja eljomatta peaks ollema kui temmal olli.

Seal näeme siis ühte pattust keskel temma jölleda patto tede peal, Jummalasannast kinnimoetut, mis temma ühhe wäetima suust kulis, agga se on üks Jummalas wäggi, ühte pattust, kedda se Apostel 1. Kor. 6, 9., nimelt nende ulka arwab, kes Jummalas riki mitte ei sa pärrima, kelle pattud isseerranis taewa pole küssendawaks peetakse, 1. Mos. 18, 20. — Ja tõesti, kus pat suur on, seal on Jummalas arm weel paljo suurem! Oh, kui selgeste näitab ennast ka siin se pühha ja wäggew arm! Ja selle armokitusels olgo ka se sündinud luggo siin kirjutud.

Meie näeme et sest uesti sündinust, pea woiks öölda, sedda ainukest suurt ussoluggo ni kui Kanaani naesega siin uesti sündinud. Eks sanud temma, ni kui se naine, tihti ärraajetud, agga ta otsib jälle ikka uesti

Kristusse armo, señni kui ka temma, ni kui se naene, selle armo oesalisseks saab — ja mis rohkesti? Sedda näeme temma wangi põlwest. Seal ta rippus üksi, ilma kile abbita, kurjateaggiatte ja mõrtsukatte ulkaš, kif maggusad kristlikud trööstimisfed on temmal kaugel, agga Jssand isse on temmal liggi, Jssanda armowäggi on selle nõddra sees kange. Sellepärrast siis nähha et sellel wangil, kes täis Jummalala armowägge olli, mude ristirahwa tröösti tarwis polnud, ja ta sureb ilma wäljastpiddise abbita, siiski rikkaš Ewangeliumi trööstimisteles, sest Kristus olli temmale kif ja Kristusse arm kile üllem.

Nüüd siis andko se Jssand, et ka selle werretunnistaja seme Turgimaal rohkest ead wilja kannaks!

Deani mets.

Meie kerame nüüd silmad pagganatte maalt ristirahwa ulka omma Europa metsadesse, otse Inglisma, Deani sure metsa sisse. Ka siin näeme meie Ewangeliumi suurt wägge ja lõpmatta armo rammo.

Üks waene lõepõlletaja feltš on seal metsas ellamas, agga need on ka rummalad ja

arrimattad, risujad ja werreimmulised, ni kui pagganad, kes metsades ellawad. Seal koggona metsas polnud ühte ainukest kirrikut ei ka kolimaja, ja need rahwas ei julgend seält metsast wälja käima, sellepärrast et nemmad isse küll teadsid, et neid iggal pool nende rõwimisse pärrast kardeti, ja nende arrimatta kombete ja waesusse pärrast ärrapölgati, ja et nemmad siiski uhked ollid, ennast allandama. Ni olli se mets ja need rahwas seal metsas ümberringi teiste rahwale irmuks ja kartusseks, ja ädda selle teetäiale, kellel tarwis sealt jõlledast metsast olli läbbi käia! Üks mees, kes ösel seüna metsa olli usfaldand, ei tulnud ellades enam nähtawaks; muud kui selle õnneto kaela rättil ja kühbar leiti siis monne aea järrele, agga muido ei leitud temmast ei ka temma furno kebhasst ühtegi märki. Ni olli se luggu weel 1809 aastal selle metsa ja nende rahwaga, kes seal sees ellasid.

Selsamma aeal sai üks Zummalat armastaja õppetaja, Prokter, selle kardetawa metsa liggi ühte küllasse õppetajaks seadetud. Ühhel õhtul tuli üks neid metsa-mehhi, nimmega Tomas Morgan, seüna küllasse, ja tahtis selle ue õppetajaga räkida. Õppetaja arwas, et se jälle üks kerjaja pididi ollema, agga läks siiski tedda watama. Agga mis,

sugguse rõmoga ta nüüd need järreletullemad
 sannad kulis: „Minna ollen, ausa õppetaja,
 üks waene metsamees, ja teie ehk arwate, et
 minna teie koggokonnast ei olle, et teil siis
 minnoga ka polle teggemist. Sedda ei woi
 minna ka õigusse nimmel nõuda, agga minna
 puggesin minnewal pühhapäwal salla teie kir-
 riko, ja sest aeast sadil ollen minna ilma
 rahhota. Wimaks wõtsin siis nõuks, isse
 teie jure tulla, ehk teie wahhest woite mulle
 otsust anda. — Selle ea õppetaja rõmo ei
 jowa ärramöttelda, isseärranis, kui eemale
 juttustades selle mehhe armoiggatssemist selges
 minne näggi. Agga se armas Prokter olli
 ka üks mees otse Jummalala süddame järrele,
 selle lige surem ja armsam murre olli, neid
 murtuid ja tühmaks pelssetuid süddamid selle
 Ewange:iumi pühha õliga parrandata. Se
 waene Morgan räkis nüüd, kuidas temma
 pühhapäwafest jutlusfest kuulnud, mis tarwilik
 se uestislündiminne pididi ollema, agga ühhest
 nisuggusest süddamemuudmisfest polnud temma
 senni aeani weel üht ainukest sannakest kuul-
 nud. Se olli temma melest ni wõeras olnud,
 et ta arwas, kes teab kas pididi ka õppetaja
 juttust õieti ollema arro sanud. Siis taht-
 nud ta sedda ommast melest ärraunnuštada,
 ja nisamma kui ennegi omma tööle miina
 — agga mis ennam ta püdnud omma meelt

lahhutada, sedda kindlaminne affanud se sanna temma süddamesse. Wimalaks ta siis polle teist nõu teädnud, kui isse õppetaja jure minna. Se olli temmale kül wasto ja ränk olnud, sest temma ütelnud ennese nisamma kui teised sealt metsast, äbbelikko ja uhke ollema.

Se olli siis se essimenne Waimo kihho taminne; ni ajjas Jummal sedda waest söepõlletajad ühhe mehhe jure, kedda Temma ommale olli töriistaks wäljawallitsend, ka weel paljo teisi pattust peastma.

Se õppetaja olli temmale kül esiteks tõendanud, et ta temma juttust kül olli öieti moistnud; agga ta näitas temmale nüüd ka weel nisugguse armoga sedda teed, sedda töisidust ja ello, et se waene mees silmas weega üdis: Oh armas õppetaja, kas ma tohiks in weel teist korda tulla? — Miks mitte, tulge ni tihti kui tahhate, ütles Prokter. Agga minno waene naene, kui se teid ommeti saaks kuulda? wastas söepõlletaja. Lasse temmal ühhes meie kirriko tulla, ütles õppetaja. Sedda õigust polle meil, ja meie söepõlletajad ei kippu ea melega seäna, kus meid ei sallita; agga oh, kui temma ennegi teie käest sedda peatükki . . . . agga se on kül ülleliga iggatseminne . . . . agga kui teil ommeti sedda aega juhtuks ollema. . . . Minna jo moistan, mis sinna mõtled, ütles

nüüd Prokter tedda juttule aidates, sinna
 immustad et ma üksford sinno majjasse läh-
 häksin? Agga kas mul ka polle selle jures
 ennese eest karta? Sinna tunned omma
 rahwast, kas sa seisad selle eest, et nemmad
 minnule middagist pahha ei te? Kui nüüd
 Morgan temmale kif sai lubbanud, siis lub-
 bas se õppetaja teisel õhtul seäna miäna. —
 Pahha jut selle metsa ülle olli ni suur, et
 se tössine Prokter isse tunnistab, et temmal
 sel koggona teisel päwal irmowärriseminne
 olnud, kui ta omma lubbamisese peale mõt-
 telnud, seäna mõrtsukate ulka miäna. Se
 irm kaswas ka weel rohkem, kui ta õhtu
 Morgani sauna astus ja sedda täis inni-
 messi leidis, kelle kardetawad palled, musta
 sõepõlletamisest, kust nemmad otse ollid tul-
 nud, irmsad nähja ollid. Meie armas Prokter,
 kes muidugi nattuke arra werrega olli, ei
 leidnud nende ulgast muud tuttawad, kui
 üksi Morgani, ja küsis sellelt irmoga: mis
 need paljo rahwast tähhendawad? Minna
 arwan, teie sate mulle andeks andma, wastas
 se, agga kui monned minno nabrid kuulsid,
 et teie meist nipaľjo luggo peate, meid wa-
 tama tulla, siis immustasid nemmad ka
 wägga teid kuulda sada, ja minna ei sanud
 neid ka kelata! — Se õppetaja lugges siis
 nendega monne peatükki Piiblist ja selletas

sedda nendele, piddas selle järrele palwed ja jättis Jummalaga. Señni ollid keif ni wait kui furno auas olnud, agga nüüd töstsid keif ühheforraga ommad ealed, ja pallusid et õppetaja peaks õige pea jälle tullema. Temma teggi sedda, ja wadake, señna kambrisse ei mahtund ennam se ulk immoga kulajad. Taggasi miñnes kahhetset õppetaja wägga, et temmal teist majja selle Jummalatenistusse tarwis polnud. Temmal ennesel polnud sedda nõu, temma palk selle kohha peäl olli piisike, ja temmal polnud ka seäl maal suurte rahwa ulgas tuttawaid, ja süiski näggi ta siin sedda põldo ni walmis leikussele ollema, et selle asja jures piddi middagist tehtud sama. Temma kirjotas ühhe ramato, kus temma nende waeste sõepõlletajatte ädda ja ihhaldamist selletas, ja lugges sedda selle Morganile ette. Se lubbas kohhe sedda nattukest tallele pantud rahha ühhe kirrikokesse ehhitamisse tarwis, ja andis omma aeda ea melega kirrikoassemekõ. Ka need teised sõepõlletajad andsid omma jõudo möda ja lubbasid weel igga nädala omma waewaga tenitud kaßinast palgast jure lißsada. Need sured Marwallitsejad Wilberwors ja Wansittart, kes ka mitte Jummalariikis need allamad polnud, murretsesid krono poolt ühte abbi, ja tallitasid seal koggona maal ühhe

palwe kirjaga korjamisse. Kife selle abbi läbbi olli nüüd võimalik ühte kirrikud ja kolimaja ehitada ja nende eddaspiddist üllespiddamist kinnitada. Se kallis Jummalat armastaja mees juttustas seal ues kirrikus rõmo ja nähtawa õnnistamisega Jummalapühha sanna. Selle kardetawa metsa irmkaddus temma süddamest, ni kui ka teistel rahwal seal ümberringi. Kui temma ühhel õhtul kirrikust läbbi selle pimmeda metsa koddo läks, ja ühhe silmapilgo paigal seisis, et omma mantli lummesaddo eest parremine kinni panneks, ütles üks wõeras temmale: Ausa isсанд, minna ollen teelt ärrael'sinud, ja kardan, et ma Deani metsa ollen juhtunud! — Se on ka tõeste nenda, armas söbber, wastas Prokter, agga karta polle teil siin middagi. Wadake seal need tullukessed seal majjalestes, seal polle ühte ainukest, kus teie ei woiks julgeste ööd maggada, ja kui teie ühte teejuhti tahhate, siis ma woin teile seält pea üht leida, kelle seltsis teie julgeste ja ilma irmota woite käia.

Prokter juttustab sedda ea meelega omma Isfanda auwuks ja tunnistamiseks, kuidas Isfand nende metsarahwa süddamed on ümbermuutnud. Temma isse ei kartnud nüüd enam keft metsas nende ulga ulkas ütsi käies. „Kas se meie armas õppetaja Prokter on?“

Kad ööd, ausa õppetaja! Jummal õnnistago
 teid! need ollid ikka nende terwitamisse ja
 Jummalaga jätmissesse sannad. Temmale sai
 ka weel sedda rõmo, sedda piiskoppi Rideri
 selle armsa Morgani surma wodi jure wia.
 Piiskop nuttis selle surreja juttustamisse ülle
 rõmo ja tännosilmawet. Temma ni kui ka
 meie peame tunnistama, et siin Issanda
 sanna tõeste sai täidetud. Jesaia 35 p. 1.:
 Kõrwed ja poudsed maad on rõõmsad, ja
 nõmme:ma on wägga rõmus, ja õitseb kui
 rosi!

Kui armsad on sinno honed, wäggede
 Jehowa! Jehowa õuede pärrast ih=
 haldab mo hing, et ta ka ärra=
 nõrgeb; mo südda ja mo lihha,
 need hüüdwad sure heäleaga ellawa
 Jummal pole. Paul 84, 2. 3.

Sedda woib üks wanna Negri naene Tor=
 tola saare peal üttelda, ja parrema õigussega
 kui monningane meie ulgast; sest temma
 näitas sedda omma teoga, ni kui õppetaja
 Burton meile sedda juttustab.

Kui õppetaja Burton ühhel pühhapäwal
 kaugel seal saare peal olli jutlust pidanud,

siis olli temma ratsaobbone lahti peäsnud ja metsa jooksnud, sellepärrast piddi temma laewaga koddõ minnema. Dtse kui nemmad kaldalt tahtsid ärralükkata, tulli üks wanna Negri naene, kes eht jubba 70 aastane olli, ja pallus, kas peaksid tedda ka laewakeste wõtma Pukki saare peäle. Se on üks piisike liiwa saar Tortola jures. Se õppetaja ütleb nüüd: tee peal kuulsin minna, et se wanna ausa ja wagga naene, kedda jo wannadusse loorem olli kowweraks waotand, olli ilma wahhepidamatta sedda kolme wersta pikkust teed Pukki sarelt, kus temma ellas, igga kess nädäla õhto jalla käinud. Seal ta siis peab ülle ühhe kaljoseina ronnima, mis ennamiste 4 jalla ja wahhest 3 jalla süggawal wee al on; monnel ööl, kohhisewa tule aeal, on se woitja sedda kardetawa weeteed käinud, midagi muud kui omma lep käes, agga wist ka üks ingel temma kõrwas, kes tedda kannab, et temma omma jalga ühhe kiwvi külge ei lö. Temmale ei teinud middagist irmo, sest temma läks Jummalä majjasse!

Sellepärrast pannen minna ka sedda 84. Paulo peälkirjaks selle wanna eide juttule, ja järrele watamisest neile need kohhad: Mat. 13, p. 16. 17. Luf. 8, p. 18. Joan. ilm. 2 p. 5.

üks pühhapääw Tahiti sare peal.

Kaks Inglise maalt sadetud ristiusso õppetajad purjetasid esiteks ümber loune polise Amerika maa serwa sure louna merresse. Septembri kuu 25. päwal, kui jo 5 kuud ollid sure merre peal olnud, olli Tahiti saar nende filmade ees. Nemma silmasid sedda maad lige temma illoga esimesse ommiko päikesse paistes. Tee peal ollid nemma ühte ristiusso õppetajatte lippo teinud, se lip olli walge, selle peäl olli üks lendaw tui, kellel ölli oks suus, malitud, selle ümber üks maddo, kes kui üks rōngas omma sabba suus piddas ja iggawest aega tähhendab. Selle ümber olli jälle üks kolmenurt malitud, seal sees seisid need sannad: Au olgo Jummalale kõrges, ja Ma peal rahho, innimestest hea meel.

Ritusse ja tännoga pistid nemma selle lippo laewa masti otsa ülles, ja need ristiusso õppetajad seal kaldalt tundsid sest, et nende ammo odetud ammeti wennad jo üks lord ollid tulnud, ja ruttasid sealt saare rahwaga laewa peale neid rōmoga terwitama.

Jubba tänna, laupäwal, ollid kii ristiusso lissid sare rahwas täiesti tallitamas, ja omma toito omfeks pühhapäwaks walmistamas. Pühhapäwal ei tehta tuld ülles, ei küpsetada leiwapu wilja, ei minda pu otsa

sealt wilja mahharwõtma, ei aeta lootfikud merresse, ei woeta maise maal teekonda ette. Uina üksi Jummalä orjamisfeks ja palwe piddamisfeks olli se pääw pühhendatud. Pühha päwa ommiko päwa tousul läksime merre kaldale kirriko, se olli Pambusfi puust kensnaste Palmi lehtedega kattetud, kus leiwa puust pinkid sees ollid, ja kuhho eht 400 innimest siise mahtosid. Sedda prugitaks nüüd agga kolimajaks ja koggodusse kobbaks. Kui meie seina joudsime siis olli ta jo täis noort ja wanna rahwast iggast seisusfest. Kik ollid allandusfes põlwile maas, kui üks nende ulgast süddamelikko palwe piddas; nüüd anti üks laul, se sai kigest ulgast ligutamisfega laultud. Selle järrele lugges üks üht tükti Joannesse Ewangeliummist ette, sel aeal wõtfid mitmed nendest ommad ued Testamentid wälja ja luggesid sure immoga järrele. Nüüd sai jälle palwe petud, ja siis läks se koggodus waitfelt koddö. Pärrest keshommitut, kello 9 aego, läksime õppetaja Notti selftis pühhapäwase Jummalä tenistusfese, mis ühhes suremas kirrikus sai peetud. Seina olli jubba arwata 600 puhtas rides saare rahwast koggonud, kes waggaselt istudes otasid Jummalä sanna juttust kuulda sada. Not piddas üht ligutawad juttust ülle Joannesse Ewangeliummi 17. p. 17. salmis:

Pühhitse neid omma töö sees; sinno sanna on tödde." Ja mis se ka muud olli kui tödde, kui Jummalä tödde, kes nisuggust mõrtsuka seltsi 7 aasta sees ühheks Jummalä koggodusseks pühhitse. Suur olli selle kogodusse tähhelepanemine. Pärast lounat läksime jälle kirriko taggast, kus üks koggokonna abbinne Katteliskmusse õppetamist piddas, se olli üks sündinud Tahiti mees, kedda õppetajad ollid abbilisiks õppetand Jummalä sanna kulutama. Se olli üks aasi, mis meie süddametele kike suremad rõmo teggi. Käl ehk 60 noort innimest ollid põlwile maas, ja üks makonna üllem piddas nendega palwet. Need küssimisfed ja wastamissed said meie pärrast Inglis lele tõlgutud, ja meie leidsime need küssimisfed täiesti sündsad ja need wastamissed moistlikud ja ead ollema.

Enne päikesse weremist sai weel üks õppetus rahwale ette loetud. — Mis meie tänna olleme kuulnud ja näinud, se on üks suur rõmustaw eeskuj, kuidä kristlikud kogodusfed seäl sare peal pühha päwa pühhendawad.

Oleks ommeti igga üks ristiusso kaswamisfe sõbber omma isfamaal woinud nähja ja sedda kuulda ja tunda sanud ommas süddames, mis meie tänna Jummalä liggi

ollemisest ja wäest, mis üht söggedad seltsi
 uesti sünnitab, olleme näinud ja süddames
 tundnud, kui sureks ei kaswaks nende ool,
 nende lotus ja arm sesugguse armo tööle,
 ja kuidas ea melega saaksid nemmad emmad
 palwed ja anded ohwriks kahewõrs kaswatama.

Kuida Ewangelium essiteks Rajatea
 sare peale sai.

Semne iwwade ulkas on monningad semne
 iwwad, kellel teises otsas üks kerge sabbakenne
 ni kui üks sulg on, et sellega woib lendada
 ja tuulest laiale lahhutetut sada, nisugguse
 sullega seemneks woiks ka sedda kallist Jum-
 mala fanna arvata. Se lendab wahhest
 immelikult läbbi ilmama; fulage sest agga
 üht jutto.

Tahiti ja seält liggidal Eimeo saare peäl
 öitses jo üks armas ristiusso koggodus, agga
 Rajatea saar maggas weel paggana pimme-
 dusse al. Ühhel päwal näggi se õppetaja
 Wilson, Eimeo sare liggi üht laewa sures
 äddas ollema, se laew olli ühhe kaljo peale
 jooksnud, ja need möllawad laened tahtsid
 sedda laewa katki purrutada. Siis ajjas
 kristlik arm tedda ja kunningast Pomared ja

19 saarlast nende õnnetumattele abbiš rut-
tama. Nemmad kargasid ühte lootsikusse,
— Jšsand isse aitab neid läbbi wahbutawa
laenete, ja pea joudsid nemmad laewa liggi
ja aitawad sedda ka lahti tehja selle kaljo
otšast. Agga wata — äddalt olli se laew
lahti, siis tousis üks torm ja ajjas sedda
laewa kige omma rahwaga ja nende abbi-
meišttega sure merre peale kaugele. Seal ei
aita türiminne ei ka soudminne, torm ajjab
neid ilka eemale. Olleks minna selle laewa
peal olnud, sedda pean ma omma süddame
peält ärratunništama, minna polleks eššimisšsel
šilmapišgul armsa Zummala teggemiššest öieti
arro šanud, ja olleks ehk arwand, et se
ommeti mitte polleks öigus olnud, et Lemma
meie armotööd seddawiši nüüd taššus. Miš
se öppetaja ja need teised seal on möttelnud,
sedda polle minno ramatus, ja minna tahhan
lotada, et nemmad targemad kui minna ollin
ja targeminne mötlesid, ni: Et kül Jšsand
isse parreminne saab teädma, kuhho ta sedda
miš Lemma omma on, laššeb ajjada!
Olgo siis, se laew purjetas ja ajjas, möt-
telgo nemmad miš igganes tahtes, ilka kauge-
male lausa merre peäle. Agga šiiški istus
Jšsand türimas, ehk nemmad ka kül arwasid
šedda maggama; šest Lemma, kes süddamet
tallitab ni kui weejööd, se tallitab ka jälle

weelaened ni kui süddamed, seina kus Temma tahhab, ja ni piddid tuul ja merre laened sedda laewa ikka eemale ajama, seini kui se wima's ühhe sare jure aijas, ja se olli Rajatea; ja seina tahtis se tru Issand nüüd omma ristiusso õppetajaid sata. Meie teame ka, et ka tuuled Temma kästjallad peawad olleina. Paul 104, 4.

Sealt sõbralikkud rahwolessed wötsid neid waesid merre peäl eksinuid armsaste wasto, ja walmistastid selle kunningale ja temma seltsimeistele üht kallist söömaega. Se õppetaja ei jätnud sedda aega prukimatta, wait kulutas seal sare peal sedda pühha Ewangeliummi, mis seal enne weel polnud fulutud, ja õpetas kolm kuud aega, kui wastolisised tuled sedda seltsi ei lastnud koddõ miinna. Minnul tulleb siin üks wannaaegne luggo mele, mis selle juttuga pea ühte lähhab. Üksford olli ka üks ristiusso õppetaja; selle nou olli, opis teises kohhas laewaga talwe forteri piddada, agga need laewamehhed ei tahtnud sedda mitte. Pärrast kui nemmad weel mitte kaua merre peal polnud, siis läks nende laew ukka ja nemmad peäsid ühhe pissikesse sare peale, kus enne sedda ka weel Kristusse nimme polnud kuulda olnud. Nemmad piddid ka kolm kuud seina paigale jäma, ja se saar on nüüd ristiusso linne ja

üks ristiusso tunnistajate peesa koht. Se mees olli se essimenne pagganatte õppetaja, nimmega Paulus, ja se saar Melite ehk Malta; se luggo seisab üllespantud Apostli tegg. 27. ja 28. peatükkis. Siis on ikka weel se wanna Jummal mudutamatta ommas truusfes ja armus.

Selle Rajatea käigi jures sündis weel üks tähhelepannemisse wäärt luggo. Kui se õppetaja Wilson seal ühhe ulga rahwa ulkas õppetas, astus üks wanna mees ette ja üdis sure ealega: Minno esiwannemad on sedda sõajummalad Drod teninud, ja sedda teen minna ka, ja ei te mitte mis sinna mind käsüd; ei sa mind selle tee pealt kus ma käin, middagist ärraeksitama. Jah, ütles temma uhkeste, eks sul siis weel polle kül? Eks sa polle sedda illemad ja sedda teist seal omma ussole woitnud, ja pealegi ka weel meie kunningast? Mis sa weel rohkem tahhad? Zätta meid ommeti rahho!

„Minna tahhan kiki Rajatea rahwast ja sind weel peale kauba,“ ütles se Kristusse sullane, omma Zsanda waimo wäes. Luf. 12, 49. Joan. 12, 32.

Ei, ei! üdis se wannamees, mind sa ei pea sama! Minna teen, mis minno wannemad on teinud. Dro on minno jummal,

mind sa ei pea millagi sama, sedda ma sulle tõendan.

Ugga ei läinud 6 kuud aega möda, kui se oolfa abbilinne werreimmolisse Moloki teender ommad wäärjummalat ärrawiskas, ja kui temmast üks õige Jummalat tenija sai.

Mi ei wallitse Jõsand üks tuult ja weelaenid, wait ka innimesse süddat.

Kuida Tahiti kunningas, Pomare, omma wäär-jummalatte tühhiust ärratunneb.

Meie teme sedda omma seadusseks, ühhest päwast teiste keiki mis uesti sündimisse asja jure pudub, ja mis nende sarede peäl sünnib, tundma õppida ja ülleskirjotada. Se suur parrandamisse mudutamine algnes esimesteks kunninga ennesega. Pomare olli nissamma kui temma esiwannemad ja kui temma allamad, üks sõgge wäär-jummalate tender olnud, ja olli ka weel mitto aastad pärrast ristiusso õppetajate seäna tullemist üks se suggune, ehk et ta ka kül ennast ikka ni kui nende sõbber ja kaitseja näitas. Wimalaks affas temma omma wäär-jummalate woimusse üle katste mõtlema, ja wöttis ennesele nõuks neid katse läbbi, mis temma ello ja wallit-

juussele nähtawad irmo teggi, siiski olimata, neid wäärjummalaid promi peale seada. Se olli ikka sealt sare rahwa pruuf olnud, et kui nemmad üht suurt konnakarpi leidfid, sedda siis omma kunningale kinkitusseks andfid. Se sai siis kohhe ühhe Marä (wäärjummalate altri) peale pantud ja küpsetud, kellest üks ossa wäärjummalatele ohwriks anti, selle läbbi nende õnnistust sada, ja se üllejäänud ossa kunningale ja temma sugguwössale toidusseks ettepanud. Need preestrid tõendasid, ja se waene rahwa ulk uskusid ommas sögedusseks, et igga üks kes selle pruuki wasta eksi, pidid wäärjummalatest ilma järrele jätmata nuhheldud sama. Ükskord nüüd todi jälle kunninga Pomarele üht nisuggust suurt södawad konnakarpi, sedda ta kohhe ommas majjas lastis toiduks walmis teha, ilma et sest ossa templisse ärraandis. Siis istus omma sugguwössä ja rigiüllematega lauale, agga ükski muid kui temma üksi ei ussaldand sedda konnakarpi putuda. Need üllemad ja se rahwa ulk otasid nüüd, et wäärjummalad pidid nähtawalt nende kunninga ülleannetust nuhtlema; temmal olli ennesel ka selle asja ülle nattuie irmo. Agga kui selle järrele middagi õnnetust ei juhtunud, siis näggi temma selgeste omma jummalate tühhiust ja nende tenistusse rummalust; selle

pärrast wöttis temma nouks, neid mahhaja
 jätta ja nende ristiusso õppetajate usko en-
 neselle wötta. Sellepärrast laskis ta ommad
 üllemad kokko kutsuda, ja käs kis nendel ni
 tehja kuida temma teinud, agga siiski tõendas
 nendele, et selle asja jures ühtegi wäggiwalt-
 sed sundimist ei piddand ollema, waid igga
 üks piddi kelamatta wallitsema, mis temma
 meelt möda olli, kui temma isse, ni kui se
 wanna Josua, isseennese eest arwalikkult
 tunnistas, et temma ja ta massa sedda õiged
 Jõsandad tahtsid tenida. Ühhe tähhelepanne-
 misse wäärt süddametundmist koksündi-
 misse läbbi, wötsid nüüd temma rigiüllemad
 ja üks suur osa allamaid lühikesse aea
 järrele seddasamma nou. Selle järrele sai
 surem osa nende wäärjummalatte kujudest
 tulle oleks, ehk ristiusso õppetajate kätte-
 antud Ewangeliummi woidomärkiks, ja Je-
 howa sai arwalikkult Tahiti rahwa Jum-
 malaks tunnistatud. Olsa järrelekulamisse
 läbbi olleme tõesti leidnud, et selle sure
 ümbermuudmisse jures ühtegi wäggi walda
 polle prukitud, ja se ehk olleks sedda asja
 opis ärrarikkunud, sest need preestrid ja üllemad
 ja rahwa ulk, piddas enne sedda omma esiwane-
 nematte äbbausso külges kife ommasüddamega
 kinni. Mis muud, kui meie Jõsanda Jummalala
 wäggi joudis ni suur ümbermuudmist toimetada.

Piltid Ue= Selandi saartelt.

Muido ollid need piltid werrised, irmsad nähja, kellest üks innimesse südda, liatagi ühhe ristiinnimesse südda, jölledusse ja sure süddame alledussega silmad ärrapöros. Seal ollid terwed rahwa ulfad üks teist wasto irmsas tapmisse immus söddimas, seal nähti kuida need woitjad ennam kui kiskuja metsalisse wihhaga omma wangide lihha söid, — seal olli, ühhe sannaga ütelda, selle ilma würsti kelamata wallitus nähja, kes jo algmisses ingede mõrtsukas on. Parrako polle fesuggused piltid tännini weel mitte otsani lõppetud; seal on weel werre immo ja kättetasumisse wihha selle rahwa ulgas ellamas; agga selle pimmedusse woimus on jubba murtud, ja seal nüüd lehitab ühhe teise rigi lip selle sare peal, selle tibade al arm ja rahho sigginewad, ja selle ammet se on, aega möda woites ennast wäljalahhutada. Need piltid mis ma tänna omma luggejatele tahhan näidata, on armsamad wisi, need juttustawad, et selle rahhowürstile ükski südda ni kowwa polle, ükski rahwa ulf ni alb polle, et temma omma sure armoga nende ülle woitu ei saaks.

Tänna tulli üks rahwa üllem ühhe sealtma nore poisi jure. Mitte södda immoga, wait

armoiggatsfeminne olli tedda ni warra ülles-
 ärratanud. Sinna pead mulle nende Zum-
 malikko asjadest nattuke juttustama, sedda
 on mulle tarwis, ütles temma. Agga minna
 ei woi sedda mitte, wastas se tassone noor
 mees, minna polle weel usklik, minna olle
 ka esitels, weel üks armootsia, ni kui sinnagi.
 Agga se üllem ei jätnud tedda rahho ja se
 noor innimenne piddi ni paljo kui ta mois-
 tis, temma küssimiste peale wastama. Agga
 minna arwan, se olleks üks armas assti nähja
 olnud, sedda wanna söddameest selle poisi
 jalge ees istumas, küssimas ja noudmas:
 mis ma pean teggema, et ma önsaks saaksin?

Ühhel teisel öhtul tulli üks noormees ühhe
 õppetaja jure. Õppetaja olli agga praego
 sest kaddunud lambast juttustanud. Sel norel
 mehhel olli temmale middagist erranis ütelda
 ja tunnistab temmale ühte foormad, mis
 temma süddame peal waewa teeb. Mis se
 siis olli? Minna püüdsin keil se juttusse
 aeg ead mötted möttelda, agga wahhest tulli,
 minna ei tea mis, ja puhhus mul need möt-
 ted ikka jälle süddamest ärra. Mis ma nüüd
 pean teggema? küssis temma eemale, kust se
 ommeti tulleb, et nende innimeste südda, kes
 siin on sündinud, ni rikkutud on, ja et nende
 meeste südda, nendel õppetajatel, ni puhhas
 on?!

Agga se õppetaja kirjotab ommas ramatus ; muido olleks minna sedda teinud : „Armas pois, sinna tead wäbha, mis kaga meil woitsemist on, ja kui palju tühhist ja pahha mõttid meie peale tulleswad ja meie kife pühhamad tunnid ja tallitamissed ärrarojastawad!

Ühhel pühhapäwal räkis se õppetaja nende sare rahwale, kes seal assumisse kohhas ellasid, sest wäest mis pühha Waimul süddamette ülle on. Nemmaid keif ütlesid : Jah, se on tõssi, meie keif polle weel õiged ristinnimesed. Meie mõtted ütleswad meile, et teil õigus on, agga mis peame meie teggema. Meie ei woi middagi omma pahha mõtete wasto, süddamied on kurjad, meie olleme jo pahhad sündinud, ja se ep on kige selle asja pohhi. Misk teie ommeti ei tulnud enne meie sündimist, et teie olleks meie wannemad eaks teinud, siis olleks meie jo ead sündinud. Se on teie süüd, mitte meil.

Sedda woib iggäüks issegi arwata, et õppetaja nendele pärris patto ülle õppetust andis.

Tarankatua's kuulsid need rahwas waggase tähhelepannemisega. Üks wannamees küsis palju, agga temma naene laitis ja räkis lobbinal keife wasto, se on jo seält rahwa pruuk, mis se õppetaja räkis ja selletas, et temma sedda parreminne pididi teadma,

kui õppetaja, sest ta ütles ennese palju wana-
nema kui õppetaja ollema. Agga üks teine
wana naene noudis sure olega sedda, kas
kui Jõsand temma silmade näggemist olleks
jälle andnud, kui ta sel aeal olleks Ma peal
ellanud, kui Snnisteggia Ma peal olli, sest
se naine olli sögge. Kui õppetaja temmale
ütles: Et Jõsand nüüd ka weel leida on ja
ka nüüd temmale anda tahhab, sedda mis
temmale lige ainumalt tarwis, se on, selgid
filmi patto ärratundmisses, kui ta agga tah-
haks Jõsandalt sedda armo palluda.

Se on ka üks römüs pilt ja üks armas
märk, mis need õppetajad järreletullewa san-
nadega kulutawad: Meie arwame et se teil
saab römö teggema, kui kulete, et need sün-
dinud pagganad seal sare peal omma rahwa
ulgas ümberreiswad Ewangeliummi kulutamaš.
Arwata on, et sel maa kohhal pea temma
õnnis aeg on tullemas. Monned meie kas-
watatud nored mehhed, lähhawad iggal püh-
hapäwal wälja, kui ilm wähhagi lasseb, ja
rätawad omma rahwaga Ewangeliummi üle.
Se murre mis nende norel rahwal omma
suggowõssa ingede õnsusse pärrast on, mis
need nored rahwas näitawad, se on üks römüs
tunnistus sest tõest ja wäest mis nende ommad
süddamed tunnawad.

Selle wasto seadab meile järrele tullew

pilt jälle endist pagganate söggedust ja ädda
Ue: Selandi saare peal filmade ette.

Zoulo:kuu 4. päwal 1830. aastal läksin
minga, ni kirjotab üks õppetaja, Mawai,
ühhe paggana ussolisse Ue: Selandi mehhe
jure, et olleks tedda trööstinud. Agga se ei
tahtnud ennast trööstida lasta, sest temma
laps olli surnud. Se olli üks alle luggu
nähja. Siin olli ühhes küini nurkas se surnud
sulgede ja mu ehtetega ehhitud maas; seal
jälle, selle furno jalge otsas, olli se isä pikkali
maas, kibbedasti nuttes ja ülle ja ülle wer-
rine, sest temma olli ommad käed ja jallad
ja filmnäggo noaga ommas murren ärrakri-
mustanud. Temma naene istus temma kõrwas
ja ulgus üht surma-laulo; igga salmi lõppe-
tates leikas ta omma kaela ehk käewarte sisse
ühhe klasitükkiga süggawad kriipsud. Nende
ümber istusid kolm söbrad, need aitapid ka
laulda ja krimustasid nisamma omma ihho
werriseks. Nattukest eemal walmistas üks
mees, ühte orja ärratapma, selle surnud lapse
surma ohwiriks. Minna nüüd püüdsin tedda
kelata sedda teggemast, ja temma lubbas ka
sedda waest innimest ellusse jätta; agga kas
temma sanna piddas, sedda ma ei tea. Ni
jölle olli se luggo seal nähja, et sedda ei
joudnud wadata.

Ue = Selandi kirjad.

ühhe Ue = Selandi mehhe, Wahanga,
kirjotud.

Urmäs õppetaja Sjate, kulake minno jutto. Minno südda on lai Jummalat wasto, sest Temma on igga pääw minno eest murret pidanud, ja on mulle üht suurt ja laia armo näitanud. Se on mulle ea, kui Temma mind pühhas teeb, ja ristimisse läbbi Ma peal omma kirriku lassib, et mind pärrast minno surma saab taewasse kirriko sisse lastud. Kes ka jouaks sedda tulle-wallo kannatada, mis iggawest põlleb? Mul on kül wägga tarwis, kermesti Jესusse jure ruttata. Ni kui tuul merres laened üllestergitab, ni tõstab ka kurrat minno süddames pattud ülles. Temma on seal ikka, ikka tööl, sel päwal ja teisel päwal. Kui ma õsel üllesärkan, siis on temma ka mirge, et minnoga riidleb ja minno inge finni peab, et ma mitte ei peaks Dnnisteggia jure lendama; ehk ta peab ka jälle minno suud finni, et minna ei pea Jēsandad palluma.

Se en minno foggona kirri teile. Minna armastan teid.

Wahanga.

Unahanga, ühhe Ue = Selandi nore
mehhe kirjotud.

Armas isfand, minno südda immustab
fristlikko kirjiko (koggodusse) luliimeks ülles-
woetud sada. Minna tahtsin koggonist ja
ühhekorraga ennast ümberkerata meie Jäsa
pole kes taewas, ja keiki tühhist ilmalorri
ja keif sedda pahha mis ilm teeb, ärrawiskada.
Minna mötlen isse enneses, kust se ommeti
peaks tulles, et minnul kaks süddad on,
need on üks teisega ridus. Se üks on wägga
ea südda, agga se teine on wägga pahha.
Se saab mul ükskord imme ollema, kumb
nendest wimaks woitu saab? Kas se ea, woi
se pahha südda. Oh kuidas nemmad üks-
teisega wehhiwad! Kas teie tahhate mind
ristida woi mitte? Et mul kaks süddad on,
sellepärrast teie ehk ei tahha sedda tehha;
agga ehk wahhest ommeti tahhate.

Minno kirri teile on nüüd lõppetud,
minnult, Teie poialt,

Unahanga.

Neo, ühhe Ue = Selandi nore mehhe
kirjotud.

Se on üks kirri minnult teile, armas
isfand Jjate. Siin ma istun nüüd pimmes

dušses patto sees. Ehk se ongi pat, kes sedda ni pimmedaks teeb. Kuulge, armas isсанд Jjate, kaks pahha asja on minno süddames, wannad rided on se üks, ja se pahha südda on se teine assti. Kurrat peab sedda pahha kinni ja ei tahha lasta sedda ärrawiskada. Temma sullub mul ka sedda teed kinni, ja ei tahha lasta sedda ärrawiskada. Temma sullub mul ka sedda teed kinni, ja ei tahha middagi ead asja süsse lasta. Mis ma pean teggema? Mul polle joudo, ja satan teeb, ni kui ta arwab parrema ollema. Mis minnust peab sama? Minna tahhan Jummalalt pühha Waimo palluda; ehk se wahhest on se õige tee. Minna tahha Jeesusse Kristusse peale möttelda, ehk se wahhest on se tee.

Minna ollen koormatud ja aige pattust, kuhho ja kuida ma sedda ennesest ärrawiskan!

Kuida teie käsfi läib, armas isсанд Jjate? Istoge rahho sees! Se kirri on minnult, felt lapselt, kedda teie armastade, teie

Reo'lt.

Maonao kirjotud.

Eiin ma kirjotan teile selle ülle, mis teie wimati ristimisese ülle ütleside. Kas se süis on tõesti tõssi et teie mind teistega ühhes

tahhate ristida? Wadake järrele, et teie omma ütlemist ka tõeks tete. Minno süddametahht minne on Jesusse pole, ja se on jo ammo, kui ma esiteks temma peale mõtlesin ja temma teede peale. Kas ma nüüd ollen ristiiinimesseks sanud woi mitte? Minna armastan sedda, mis ea on, agga minna teen sedda mis pahha; minna wihlan sedda pahha, agga ei te ommeti ühtegi ead. Minna kulan Ewangeliummi, loen sedda, mõtlen selle peale, ja wahhest uskusin sedda, wahhest jälle ei uskund. Ehk saab ka aega möda se usk bige kindlaks minno süddames, minna ihhaldan et se ni olleks. Kristusse kogodusse luliikmeks saminne, on minno mõtte järrele se bige tee, bigele ussole.

Nüüd polle middagi ennam siin lehhe peal, se on kogona täis kirjotud teile, minnult, kes ma ollen teie

Maonao.

Pahau, ühhe priiks ostetud orja
kirjotud.

Minna, Pahau, kirjotan nüüd ühhe kirja teile. Ehk se wahhest polle teie mele järrele, ja teie sadate sedda taggasi, siis ehk lähhäb minno südda alledaks ja minna kiskendan.

Noh siis ma affan nüüd teile kirjutama. Agga luggege essiteks üllemelt senni kui alla otse läbbi, ja siis ühhe pole peal ja teise pole peal, enne kui teie ütlete, se on rummalus! ja enne kui teie sedda ärrawiskate ehk katki küssote. Nüüd, armas Issand Jjate, kulage siis, mis minna teile selle pabberi peal ütlen. Minna ollen möttelnud ja möttelnud, eddasi ja taggasi, mis siis ommeti tahhaks kirjutada, ja nüüd ma mötlen, et teie ommad kõrwad sate kinnipiddama ja ei tahha mind kulata. Se on siis mis ma teile tahhan kirjutada. Mõtlege, kui teie ütlete: rummalus! siis ollete teie isse selle jures süüdlane; sest teie ollite se, kes mulle ütles, et ma kord peaks pabberi peale panema, mis ma immustan. Noh, mis ma immustan: minna immustan ühheks Jummalalapsel's sada, et ma wimal's taewariikis istuks. Teie teate jo kül, kas ma Kristust ussun woi mitte, sest teie juttustate mulle ifka ennam minno süddamest, kui minna isse tean. Tihti ütlen minna, minna ussun! agga siis tullete teie ja ütlete, üks usklik ei te sedda ehk teist patto; ja sedda ollen ma siis ifka ennamiste ilja enne sedda teinud. Siis ma mötlen: Oh minna polle üks usklik, kui se tössi on, mis Jjate-issand ütleb. Kui ma teile ütlen, et ma kül tahhaks eamelega uskuda, agga

minna ei woi, siis ütlete teie: Pahau, kannata, seäni kui südda eaks on sanud. Roh, kui teie siis ütlete: kannata, siis ma tahhan kannatada; kui teie ütlete, et ma ussun, siis tahhan minna ka ütelda: minna ussun, kui ütlete, et minna sedda mitte ei te, siis tahhan ma ka sedda ütelda. Se on nüüd kif. Arra sage pahhaseks, armas isсанд Giate, selle ülle, kedda teie ommaks poiaks teggite, Pahau.

Ühhe Ue = Selandi poisikesse,
Nagaputi, kirjotud.

Armas issa, isсанд Giate! Minno plak ei kölba mitte, ja minno pabber on ka märitud, ja ma isse ollen opis rojane. Kas teie teate weel, kui teie Ue-Selandi tullite, siis ma ollin weel üks piisikenne poisikenne, otse ni kui teie ollite, kui teie weel 20 aastad noorem ollite, ja minna ellasin Klarki isfanda jures; agga Klarki isfand ütles: Minne, Nagaputi, Giate isfanda jure, ja teie ütlesite, tulle ja ella minno jures! ja minna ütlesin jah! ja Enri Kemp ütles ka sedda. Teie ütleside, et minna üks muddane poisikenne, üks puhhastamatta Ue-Selandi pois, ja andsite mulle ühhe tükki sepi ja ühhe lammi, ja kui ma ennast jões

ollin õige puhtaks pesnud, siis andsite mulle Europama modi ridid, neid ma pandsin selga ja ollin uhke. Enne polnud ma millagi uhke. Ja kui ma teid kuulsin palwe majas ütleva, et ükski ei pea uhke ollema, et Jummal nende uhkette peäle iggapääw pahhane on, siis müsin ma omma walge rahwa rided ärra ühhe Ue: Selandi telki eest, ja teggin silmad ja käd jälle muddaseks, ja teggin ennast jälle ühheks Ue: Selandi poisiks, kes mitte uhke polle. Sest aeast sadil ollen ma katekistmust õppinud, ja sedda Matteusse ja Mosesse esimest ramatud luggenud ja sedda Paulust ja Joannest, ja tean keif Abraamist ja Jonassest ja Dawetist ja Jesussest Kristussest, ja ollen pallunud igga pääw, iggapääw, igga pääw, ja ollen palju teiega reisinud, kui teie rahwale õnsussest ja pörgust juttustasite, ja ollen kif omma rahha ärrakinkinud, ja polle ommale ühtegi jätnud, ja kui mo täddipoeg mind teie jurest tahtis ärra petta, ollen ma teid kuulnud ja jälle teie jure taggasi tulnud, ja ollen teile üttelnud, et kui ma täis armo teie wasto polleks, et ma siis polleks taggasi tulnud, ja kui keif teised selle pühhale läksid, siis minna ei teinud sedda, waid jäin koddõ ja puhhastasin teie obboft. Ja keife nende ja teiste heatükkide jures ollen ma ni pahha, kui ennegi. Minno südda on pimme ja must

ja rojane ja kurratlik, seal sees polle ühtegi ead mõtted, se ei lasse mul middagi ead asja mõttelda, et ehk ma kül ea melega sedda wisi teeks, kui need walged rahwas mind õppawad, ja kuida Jummal sedda ea melega tahhab, ni on ommeti se ots: minna ei woi sedda mitte; ei, tõesti, minna ei woi sedda mitte. Kus ommeti se loht on, kus Jummal Waim õppetab? Teie ütlete, et Temma meid tahhab aidata. Miks teie ei pallu siis taewase Issa pole, et Temma omma plühha Waimo meile mahha sadab? Teie peate meile weel rohkem sest Õnnisteggiasst juttustama, ja rohkem Temma sannast ühte ramatusse kirjutama, selle läbbi on paljo meie ulgast õige te peale sanud ja selle läbbi same meie keif õige teele sama. Sjati isand, mis teie nüüd ütlete? Kas teie mind tahhate koggodusse liikmeks masto wõtta? woi tahhate lüttelda: kassä ärra, Puhhi, sinna olled wägga pahha, Õnnisteggia ei tahha sinnoga middagist räkida, waid on wihhane sinno peale, kui sinna Temma jure tülled?!
Se on keif teie poialt

Ragaputi.

Piina = tee.

Se kitsas tee taewariiki, polle tõesti üks piina-tee — ütles wimati üks armas mees, kedda ma kuulsin juttustama. Ei, se ta polle ka tõesti, agga se lai tee on üks pina-tee. Need waesed rahwas, kuida nemmad seal omma wäärjummalate tenistustes terwed böd otsani peawad walwama, ommikuni kärratssema ja tantsuma, ja rahho ja terwist ja keiki omma ihho ja inge joutu patto tenistuses otsa teggema. Siin tulleb mulle tihti meele se koht Jerem. ram. 19, 5., kus Jhsand ka wäärjummalatest rägib, kuida Jsraeli rahwas nende omma lapsi ärrapõlletanud põlletamisse ohwriks ja ütleb seal: et Jummal sedda, mis Paal nende käest tahhab, polle nendel millagi kästnud ei ka nende käest noudnud. Jah, se on tõssi, nisuggusi ohwrid ja piina, ni kui kurrat ja pat neid omma teenritte käest nouawad, ei noua Jhsand omma sullaste käest mitte. Teiste eest kujukude ulgast ristirahwa keskelt panneme seie pagganatte ulkast, Seilonist ühhe eestkujjo.

Üks waene paggana mees, kes üht sissemist ädda kaua aega pöddes, olli asjanda mitmes kohhas pagganate templites Seilonis käinud wäärjummalate käest abbi otsimas. Wimaks tulli ta ka Kotta templi, ja need

preestrid ütlesid temmale, et ta muido omma wäärjummalalt abbi ja parrandust ei piddand lotama, kui temma omma keele küllest üht tükki ärra ei leiä.

Teisel päwal, ni ütles se õppetaja, läskin minna selle templi jure, sedda waest tappa: ohwrid watama, kes satana petmisse järrele ühte ihholiget, kui mitte koggonist otsa ei teinud, siis ommeti rikkusud olli, mis temmale Jummalä kitusels olli antud. Temma olli templi:aias pikkali maas, omma palle näggo senna pole keratud, kus temma wäärjummal piddi ollema. Temma rie olli sahw: rani rohhoweega pritsitud, ja temma peale laotud, et ei piddand werreplekisi nähja ollema. Temma selja tagga olli üks saue pot weega kolme kiwi otsa seadetud, selle seest tilkus wessi selle leigatut keele tükkikesse peale, mis potti al maas olli. Need preestrid ollid üttelnud: kui wessi piddi sedda tükkifest ärrasullatama, senni piddi ka temma keel ter: wels sama. Temma ja potti wahhel olli se nugga ja teised riištad äbbausso wiši järrele kokko seadetud ja minnul ei lubbatud nende ülle astuda. Meie ei tohtind ka selle aigega räkida, ei ka ride alla temma silmi wadata.

Se üllem Bramin (preester), kellega meie selle aige pärrast räkisime, se ütles: et selle

aige uft tedda piddi aitama. Se ärraleigatud keele tüf olli ühhe tolli pikku peält nähja.

Mis önsad meie ommeti olleme, selle et teame, et se ohwer, mis meie Jummalale mele pärrast on, mitte üks leigatud keel, waid üks rõhnutud waim on; üht rõhnutud ja ruksuks peksetud süddant ei laida sa mitte Jummal. Paul 51, 18. 19.

Kas sa sedda tunnend, armas luggeja, ja kas sul sedda on? muido küsfi ja otsi selle järrele!

Weel monned

Ue = Selandi kirjad.

Kui armas luggeja need järreletullewad kirjad nendega mis ees seisawad tahhaks ühte seada, mis 13ne aasta eest ümberristitud pagganad Ue = Selandi sarelt ollid kirjotanud, siis ta töeste leiaks, et kirjotus polle paljo parrandanud, agga ta saab wist ka näggema, et Jummalale arm ja armotundminne nende süses, piddises ellus rohkeste on kaswanud. Minno keife surem rõõm on, nisugguste teadmatta rahwa süddame tundmissi ja tunnistamissi

luggeda, kes ilma risti usfota nüüdkä weel innimesse-sõjad pagganad olleks, ja lodan ka et minno luggejattele nisamma mele järrele saab ollema, et ma nendele nende rummala armo laste lapselikkust koggomissest kirjotan, waid ma lodan ka weel pealegi sellega mele ead tehja. Ehl eks teie peaks nende kirjade sees seddasamma süddameallandust, seddasamma usko, seddasamma armo leidma, mis iggal pool igga õigeusfolisse tunnistusse märk on. Agga laske meil nende, ennest ja igga ühhe eest, kes ja kus üks on Issanda armo wastawõtnud, süddamest palluda, et iggaüks iggas kohas meie Ünnisteggia Jesusse Kristusse armus ja tundmisses kaswaksid, ja sellepärrast andke ka Temmale au nüüd ja iggaweste. Amen.

Joon Tawa ja temma naese Maria kirjotud.

Kate isfand! Nüüd on jo paljo kuud aega kui teie mind mo naese Mariaga Kerikeri kirrifus rististite; ja sest aeast sadik ollen ma mõndo asja mõttelnud ja monda teinud. Tihti mõtlen ma selle ilma asjade peale, agga ka jälle Summalikko asjade peale, tihti teen ma mis ea on, agga ka jälle tihti mis pahha

on. Ütlege mulle ommeti, kas siis üks, kellel
Summala ja Kristusse arm süddames on,
weel pahha teeb ehk selle ülle naerab, kui ta
teisi näeb pahha teggema? Minna teen sedda,
siin ma ollen, jah minna teen sedda. Gest
kui ma omma naesega Dnnisteggia armo
peale ei möttele, siis teme kohhe patto. Ni
pea kui minna Mariaga Jõsanda armo peale
mõtleme, siis armastame ka Tedda ja püiame
tehha, mis Temma ommas pühhas ramatus
öppetab. Kui teie mind mo naesega pühha
armo-lauale wöttaksite, ehk meie siis mötleks
rohkem Jesusse surma ja armo peale. Ütlege:
Jah! armas Kate isfand ehk ütlege wahhest
Ei! Meie kirja sees on monned wiggad ja
Maria ütleb: ärra sada sedda mitte, ota ja
rägi temmaga kui ta Kerikeri tulleb.

Siin meie olleme, kes teile kirjotawad:

Teie sõbrad

Joon Tawa, Maria Tawa.

Hindriki ja Rebekka Wahanga kirjutud.

Armas isä, Kate isfand! Kas pühha
õhto söömaeg on Jõsanda Jesusse surma
mällestus, selle Dnnisteggia mällestus seal
pu külges meie eest — minno eest, minno
naese Rebekka ja teie eest? Minno ing on

õnnis, et ma nattulest tean Jummalat armust ja ma ihaldan rohkem teada ja rohkem mõttelda nendest suurtest eadest asjadest, mis Jummal minno eaks on Jesusse Kristusse läbbi teinud, ja sedda pudub mul, et ma weel küllalti Temma tahtmist ja käske ei te. Minno wanna südda polle mitte weel ärrakantud, se seisab ikka weel minno sees, kui ma õsel wodi peal maas ollen, siis ütleb mo südda: Hindrik, te omme middagist, mis mitte ea polle, ja siis ommiko mõilen ma jälle selle peale ja minno wanna lihane südda ütleb: Te sedda! ja siis ma jälle mõilen selle peale ja teen sedda, ja siis ütles wad minno mõtted mulle, et ma pahha ollen ja mo südda juttustab mulle: sinna ollet üks üskmata tigge mees, ja siis tulleb sadan ja ütleb mulle: et ma ei pea Jesusse Kristusse järrelkäia ollema, waid temma omma ja temma jure sama ja temma tahtmist tegema ikka ja ikka ja ikka. Kate isсанд, mis teie nüüd mõtlete! Teie ollete sedda trükkitud ramatud ülle merre seie tonud ja minna ollen ka üht ramatud sanud ja Rebekka ütleb: minna pean sedda temmale etteluggema, kui ta middagist kurja tahhab sünnitada, ja et ma iggapääw pean seina sisse watama, iggapääw ja rohkem Jummalat palluma; et kui ma loeks, siis ma saaks ühhekorraga teada,

mis ma pean teggema, ja mis minnust peab sama. Teie südda ja Kempsti isanda südda ja Lawessi isanda südda ja keifi teie omade süddamed, need mõtlewad ikka mis ea on, agga mis meie süddamed selle wasto! — Rebekka ütleb, et se peab temma kirri ja minno kirri ollema, sest need on meide mollematte mõtted ja meie süddamed on ühhed.

Se on siis keif meilt kahhelt, Hindriik Wahanga ja Rebekka Wahanga käest meie armsa issa, Kate isсандale, kes ellab Wainkates.

Kahete, ühhe peamehhe poia kirjotud,
kes weel enne ristimist õppusel käis.

Sõbber, Kate isсанд! Minno südda on wägga pimme ja kurb ja selle pohhi on, et Jummalat seal sees ep olle. Jummalala süddames ellamine teeb süddame rõõmsaks, sest kui Temma süddames on, siis on kil pahha sealt wäljaaetud. Minno tahtminne on, et ei tahhaks middagist enam kurjaga teggemist olla, waid sedda koggonist mahha jätta ja ni ellada, kuidas Jummal ja Jesus ütlewad, et meie peame ollema. Minna ihhaldan et ma üksford teiega rägiks ja teie minnoga. Ma tahhaks teilt kül üks küssida, kuidas ma üksford seina peaks joudma, õige liggi Is-

sanda armo jures ellada. Eht ma saaks ristimisfe läbbi Temma liggi, eht selle läbbi kui üht uut süddat Temma käest palluksin. Ütlege teie, Kate isfand, luida? Laske mul uut nimme wötta, sest kui ka need peamehhed minno ülle naerawad ja ütlewad: mis se Kaheke on, et temma uskuda tahhab, temma on ilmarrota! — Süs ma ommeti ei äbbene igga mehhele üteldes, et Jesus minno patude eest surri ja minno Snnisteggija ja Jummal on.

Se keif on teie, Kate isfand,

teie söbbra
Kaheke käest.

Piripi, ühhe priiks ostetut orja kirjotud.

Armas Kate isfand! Minno wannemad on jubba ammo furnud. Minno südda on murtud. Minna leian, et ma üks waene waenelaps ollen, eht ka kül Lawessi isfand minno isfaks sai ja Lawessi emma minno emmaks, sel aastal ja mullisel ja mitmel, mitmel aastal, süiski otsisin ma weel üht teist isfa ja se teine isfa peab Jummal ollema. Eht teie ommeti ei ütle: Piripi, sinna olled üks muddane järrelemötle mata pois! Jah, se ma ollen kül, agga mul polle ridid, kedda mo naene woiks pešta. Agga mis on ridet?

nendel polle süddamega middagi teggemist. Eks teie üttelnud meile wiimsel palwe päwal (pühhapäwal), et se, mis süddamest tulleb innimest rojaseks teeb, agga mitte se, mis ridid temma kannab. Agga minno külges polle seestpiddi ei ka wäljastpiddi middagist muud kui pahha, ja süiski ni suur kui ka se pahha on, süiski polle se mitte ni suur kui Jummal arm on. Üks asji on weel, se röhhub mind tihti mahha, se on: se pat; agga Jummal arm aitab mind jälle üllestousta. Minna ollen jo ammo selle peale möttelnud, et saaksin ristitud. Minna ollen möttelnud, et minna, kes ma paljo tean, peaks sedda Kate isсандale litte ma ja temmalt küssima, kas ta arwab, et kui ma koggoduste saaks wastowoetud, et se mind weel targemaks teeb, ehk mind Jesust meie Önnisteggijat weel rohlem öppetab armastama, kui ma tännini armastan?

Istuge rahhoga, Kate isсанд, se on minnult
teie pojalt

Piripi.

Paru, ühhe nore-mehhe kirjutud, kes
õppetaja Kate jures ellas.

Jäsa! Minuult, Parult on se kirri.
Suur on Jummal arm minno süddames,
sellepärrast on minno südda armust lai ja
pattust läbbitorgitud. Jehowa sannad on
ead, need andwad minno süddamesse iggat-
semist palwele Temma pole ja mind temma
liggi piddada. Se on minno mötte; minna
tahhaks ea melega ennast Jäsenda sannadega
täita ja neid päwal ja bösel meles piddada.
Kuulge Kate isfand! Millal saab se ea südda ni
süggawal minno sees ollema, et ta mitte
ennam ärra ei pease? Tihti ütlen ma isse
ennesele, mo mötted seiske üksi Jummal
peale; agga siis tullewad mulle jälle mötted
pu-sagimisse ja selle rahha peale, mis ma
tenin, kui mul se ehhitamine walmis saab.
Se on se tee, kus peal ma sel päwal ja
teisel päwal ja igga pääw käin. Kate isfand,
mis teie mötlete? Kas mind peaks woima
ristitud sada? Eh! wahhest ja h! eh! ka ei!

Minnult, teie poisilt Parult, on se kirri
Kate isfandale kirjutud.

Wana, ühhe nore mehhe kirjotud.

Söbber, Kate isсанд! Millal lubbatakse mulle, et ma saaks Issanda Jesusse Kristusse koggolonna liikmeks ülles ja wasto-woetud. Minno ing on wägga suur, oh kui suur (iggatseb wägga) ristimisise järrele. Millal teie tete, et jah saab ütteltud? Teie tunnete mind.

Se ramat on Wana käest.

Hau, ühhe peamehhe (üllema)
kirjotud.

Söbber! teie ehk mötlete, et minna eade asjade peale mötlen, nende asjade peale mis Jummalast on. Se on minno mötte ja minno ütleminne teile. Minna ollen jo ammo ihhaldand ristitud sada, fellepärast et minna Jummalat armastan. On se teil weel meles, et teie wimati minnult küsosite: miks pärast ma Jummalat armastan ja kui palju? Minnul on Jummal armas, et Lemma minno Issa on, ja Jesus Kristus on mul armas, et Lemma minno Onnisteggija on; agga kif minno arm Nende wasto on weel wägga pissike, kui üks liiwa põrmuke. Se teeb mulle palju wallo, et mo südda weel ni wägga ilma külges rippub.

Se on minno koggona ramat Kate isсандale.

Hau.

Rupa, ühhe peamehhe kirjotud.

Kate isfand! Minna iggatsen wägga teie läbbi pühha koggodusse osfaliseks sada, et Jummalä armotundminne minno süddames iddanema affaks ja et ma Temma täielist armo ennese wasto näeks. Seal polle ühtegi pahha mis minna polleks teinud. Enne kui minno südda Jehowa sanna affas tähhele pannema, siis ollin ma üks wallelik, üks mõrtsukas, abbiellorikkaja, oraja, warras ja ridleja, agga nüüd ma söuaks keik neid asjo ärrawiskada, keik, keik, keik! Minna kardan wägga et se agga minno kõrw üksi on, kes need ead asjad kuleb, ja et mo südda selle peale ei kule ja jah ei ütle. Minno jures, sedda ma mötlen, on kif weel mokka tenistus ja minno südda minno sees on wallelik, sest et ma weel kawwat ja pahhane ollen ja mötlen, kui ma teen ni kui õppetajad käsfiwad, siis sawad nemmad mind armastama ja minno lapsese rohhto andma. Kate isfand, minna tahhan teile ommad mötted ülles räkida kui mä Waimate tullen. Saatke minnule üks jah eht üks ei minno naesega wastuseks, kas arwate, et tahhate mind mo naesega Önnisteggija seestpiddise koggokonna luliikmes wasto wötta? Se on kif minnult teile. Sedda ramatud on täis kirjotand

Rupa.

Tigri ja krokodil.

Kas kif minno luggejad teawad, mis üks krokodil on, sedda ma arwan walleks; sest werreimmolifest tigrist, kes rammo ja suurusse polest löukoeraga ühhed on, agga jälle tiggedusse polest weel jölledam kui löukoer; sest ehk on iggaüks jo kuulnud. Krokodil on üks süsalikko seltsi loom, agga 12 seäni kui 15 jalga pikk, ja nelab omma sure kõrri läbbi innimesed ja ellajad alla. Tigridest ja krokodillidest on ristiusso õppetajatel India maal omma reisimiste peal tihti paljo kiusamist ja ädda kannatada, agga nemmad sawad ka nisamma tihti Jhsanda kaitsemist tunda, kes ka weel tänna omma lapsi löukoerte suust tahhab peastada ja maddude eest woib kaitseada. Kui meie tänna neid õppetajad Rogerli ja Lakroiks nende reisi peal üks nattule maad saatma lähäme, siis same ommeti nattulest arro sest irmust mis neil ristiusko õppetates reisi peal tihti juhtub. Nemmad ollid ühhe wäärjummala pühhal Sangori sare peal kuhho paljo paggana rahwast olli kokko tulnud, Kristussest juttustand, ja reisisid nüüd koddo pole. Nende te läks läbbi ühhe lohha, mis Suribundiks nimmetakse; se koht Bengalia randas on pool wet ja pool maad, sured wee oidud jooksewad

läbbi selle soo, kus pilliroog, räggastif ja mets kaskwab. Seal woib agga üks laewaga kääa, se makohd on üks arrimatta kiskuja metsellajatte ellokoht, kus neid ni palju on, et igga sammo peal surm karta. Puraidujad ja rahwas kes merre-sola walmistawad, läh-häwad üksi seäna kolledasse kohta, ja ei pea ommast ellust luggo, kui agga ülespidamist leiawad.

Polle ka se laewaga reisimine ilma irtota; need weewiud on tihti wägga laiad, agga tihti jälle ni kitsad, et need laewa mastid äddaga läbbi metsa peasewad, mis kallastel kaskwab, kus siis wee ja metsa kiskujad omma jahi otawad, ja tihti ojuwad tigrid ösel laewade jure, mis keskel wet ankris seisawad, ja wöttawad üht maggajad innimest ommale roaks.

Meie leiame ommad reisi-mehhed keskel üht metsa mis 200 inglis penniformad pitk on, kedda arwamatta weeraddad ni mitmeks saareks on erratand. Meie laew (ni nemmad firjotawad) laskis ühhel enne-lounel omma ankri wälja. Meie polnud weel kaua paigal, kui 100 künart meie jurest üks krokodil soo seest kuuwale maal romas jo sojas päwa paistes omma louneund maggas. Ühhe pole tunni pärrast näggime metsast ühhe sure tigri tulles, kes krokodilli pole kaski modi

libbitses. Tõesti, meie polnud millagi suuremad tigrid näinud; temma lai ümmargune pea, kui ta sedda meie pole keraš, temma iilgamad silmad, kui ta nendega meie peale watas, se pandis ka sedda kife julgemad laewa peal wärrisema, kellel se mõttesse tulli, et sesugguse wainlasfega igganes pididi rido juhtuma. Ettewadates läks temma liggimalle, ja pandis agga aeg aealt ühte ommast suurtest käppadest tašsa mahha; agga äddalt olli temma ni liggi, kui ta ka kife omma rammoga üppates krokodilli peale kargas ja sedda taggant turja pealt kinni wöttis. Se määrato weefiškuja wirgus ommast unnest ülles, ajas omma jõlleda suu laiale, kus üks pitk ridda ambaid (ni kui ühhel sael) ollid, ja rabbas irmsaste. Temma woitles omma wastulisfega kaua aega, temma pühherdas ja wingerdas eddas ja taggasi, agga nähtawalt olli tigri pool woit. Temma olli krokodilli ni turja pealt wötnud, et se omma irmsa lougadega tedda kusagilt ei sanud ammustada, ehk kül wahbest nattufest krimustas. Wimaks olli krokodil woidetud, tigri kandis tedda nattufest kalda pole ja istus temma ette, otsekui kaš püitud iriga teeb; siis weddas tedda suus eemale roostikko. Kül ehk 10 minnuti järrele tulli ta jälle wälja ja jookšis kaldale, lõksutas ambaid laewa pole ja näitas meile

arwawalikult, et agga se suur wessi temma
 ja meie wahhel tedda kelas, et ta omma
 werre-immole meie ulgast üht uut ohwrit ei
 tonud; siis ta keras teine pole metsa, sealt
 poolt ärra, kus ta sedda krokodilli olli jätnud
 ja laddus ärra metsa. Pärast üht tundi
 aega näggime äkkitselt, et se furnud arwatud
 krokodil tasfakeste agga rammistand, roos-
 tikkust wälja ronnis; temma wissa ello olli
 taggasi tulnud, temma weddas enmast wee-
 liggi ja läks pohja. Agga ta pididi pea jälle
 kaldale tulles, siiski agga küllitas omma
 seljaga wasto kallast ja luris ettewaatlilikult
 metsa pole, kus temma waenlane pesitas,
 ja tahtis ommast äddast toibuda. Se olli
 üks woitleminne, mis tähtsalt watasime, agga
 mis meid ka irmoga täitis; ja se näitas
 meile selgeste, mis waenlast meil siin maal
 karta olli. Monned meie seltsimehhi, siin
 sündinud ristiinnimesed, kes agga enne sedda
 tahtsid kaldale miina et seal nattuke timber
 wadata, römustasid nüüd tännades, et sest
 nähtawast äddast ollid peasnud.

Kif se teine päaw soudsime meie wee-
 kohtasi möda, mis tihui 5 inglis pennikoormad
 laiad ollid; meie ei näinud ühte inimest
 siin üksitus kohhas ja ei kuulnud üht tutas-
 wad ealt; muud kui tule ulguminne metsades,
 ja weeloksuminne wasto laewa ja aeg aealt

kaugelt merrrekoohisemist wasto kallast. Agga
 öhto eeles käis meie weete wägga kitsaks,
 tihti jäid meie laewa köied kaldal okste külge
 kinni; otse juhtus täis kuu ollema ja selle
 pärrast silmas kiper weel aegsaste üht suurt
 tigrit, kes falla möda kalda raggastikko laewa
 järrel käis, odates, et laew piddi ni liggi
 fama, et temma ühhe üppamisega olleks
 seenna peale sanud. Se sannum teggi laewa
 peal irmo, iggamees souldis tige rammoga,
 et sest waenlasest peaseks, ja Zummal tänna-
 tud! meie joudsime pea pärrast sedda laiema
 wee peale, kus se irm kaddus.

Teisel öhtul eitsime ankrit ühhe kohha
 peal, mis ni jölle nähja olli, et mötlesime,
 se polle woimalik et üks terve arruga inni-
 menne omma jalga siin kaldale tõstak; agga
 immekspannes näggime pea 2 meest, kes tigest
 wäest möda kallast jooksid, pea roostikko, pea
 jälle teiselt poolt wälja, ilka eddasi tormades,
 ütlemata ruttoga; nendel polnud muud riista
 kui jämmedad wemlat käes. Meie noudsime
 nende järrele ja kuulsime, et nemmad omma
 feltsi kasso järrele omma öhtoohwrit wee
 märes piddid tallitama. Et nemmad endid
 tigrite eest oiaks, sellepärrast ollid siis ühte
 puhko jooksnud, sest sedda arwawad siin kii,
 et tigri millagi omma sagi peale ei lähhä,
 kui se kermesti liikumas on. Agga küll on

arwata, et tihti nisuggused waesed paggana rahwas, kui nemmad omma õhtust ohwrit tallitawad, kiskuja metsalisse õsaks sawad. Agga meie mõtlesime, kui meie sedda kuulsime, mõnne ristinnimesse ello kombe peale ja se teggi meid murrelikkaks. Need paggana rahwas ei kardaw waewa ei ka irmo omma feltst usso järrele wäärjummalat orjamisega melitates, waid käiwad julgeste teede peal, kus ilma nendeta igganes innimisse jalg polle käinud, keskel kiskuja metsaliste ulgas. Omma ello ni kui peo peal piddades, et igga õhto omma wäärjummalale tänno ja ohwrit annanawad, agga need ristinnimesed! — — tuhhandet nendest, kes Kristusse nimme järrele nimmetakse, kes maia-kondades ellawad, kus sesuggust ohwrit ei nouta, kes pühhapäaw pühhapäwa järrele omma usso koõsotust ja õnnistust kergel kombel sawad, on selle poolt oletud, ja enneminni kui kirriko miina, jäwad koddoo laisklema, ehk lõppetawad omma pühhapäwa muujal satanat orjates.

Ni kaugele kirjotawad need õppetajad. Woib kül olla, et se reisiut monda minno luggejatest monningast mõtlema panneb; nendele üht armsad ja tullolikko aewidest selle lehhe peal andes, teeb mulle ikke rõmo. Agga ühte ma weel lissaks seie jure, sedda mis mul se kite tarwilikkum siin jures näitab.

Minna mõtlesin, kuidas kui sinna jalgi omma
 õhto palwet peaks tigrite ulgas ja surma
 kartusesse piddama, kui laist sa siis weel
 saaks ollema. Oh kui meie sedda üksnest
 ehk seltsis õhtust ohwrit omma perrega pid-
 damata jättame, siis laske meil selle kahhe
 mehhe peale seal Suribundis tigrite ja kro-
 kodillide ulgas mõttelda. Agga need ollid
 ristimata pagganad!

Natanaeli juttus Ue-Selandi lastele.

Natanael isse on üks Ue-Selandi mees.
 Enne olli temma üks ristimatta paggan, agga
 nüüd on temma üks wagga ristiinnimenne
 ja koggodusse abbilinne, ja temma oleks on
 sealt sündinute ristirahwa eest olefandminne
 antud Marokopi küllas. Sppetaja Witelei,
 kes kaunis tüd maad sealt, kes selle pärrast
 aeg aealt Marokopi ristirahwast woib watamas
 käia. Wiimne ford, kui temma seina läks,
 küsis temma Natanaelit, kuidas luggo temma
 rahwaga tännini läinud. Natanael andis
 temmale ühhe pabberi, kus peal mitto jutlust,
 mis temma sealt rahwale olli piddanud, ülles-
 kirjotetud ollid. Tinti (plakki) olli temma
 ennesele isse teinud, tinti sest Inau-pu forest,

ja sulge ühhe merre linno tiwast; temma tintiklaas olli üks konnakarp ja pabberit wöttis kirjotus ramatust mis Londoni koli seltsil olli. Selle pabberi peal seisib isseärranis ka se järreltullem :

Se teine katsminne olli 13. Septembril 1846. „Minna lastsin need ülleannetud nored innimesesed seal küllas kil kokko tulla; need, kes ennast jogi ja woitlemisse peale eitnud, kes wastopannijad ja kowwa süddamega ja uhked, ja kes teist pohjato süggawusse kuningad, surma ja kustomatta pörgotuld orjastid; — keit need lastsin minna kokko tulla ja räkisin nende wasto: Lapsed, se on õigus, et teie seie kil kokko tullete, et ma teiega tigist neist Jummalala sannadest woin räkida, et teie selle läbbi ellate ja Temma seadust finni peate, sest minna ollen ni kui isfaks teie ülle tallitatud, ja mötlen Paulusse sannade peale, mis 1. Tim. 3, 4. 5. ütleb: Kes omma maia rahwa ülle hästi watab, kes ommad lapsed peab sannakuulmiseses keige tössise wiisiga. Sest kui legi omma ennese maia rahwa ülle ei märka üllewataja olla, kuido woib temma Jummalala koggodusse eest hoolt kanda. Sellepärast ma souan et teie kil mind rahholiste kulete, sest minno südda on wägga koormatud ülle Jummalala sure wiha selle asja ülle, nimmelt patto pärrest.

Agga se sanna on Paulusse jures; sago
 temma sedda asja teile selletama. Paulus
 ütleb Kolossusse ram. 3, 5. 6.: Sepärrast
 surmage ommad liikmed, mis Ma peal on,
 horust, rojust, tirastust, ja muud kurja himmo
 ja ahnust, se on woõra jummalat enistust.
 Nende pärrast tulleb Jummalat wihta sanna-
 kuulmata laste peale; Lapsed, pange tähhele!
 mis teie sest sannast mötlete: surmage ommad
 liikmed, mis Ma peal on, et Jummalat wihta
 teie peale et tulle! — ? Sellega ma annan
 omma ormo teie wasto tunda. Minna
 laitsen teid selle otsata pörgo piina eest. Oh
 minno suggulased, se on ea, et ma teid ni
 õppetan, ja teid palludes manitsen, teie ingede
 pärrast elloteele taggast lerata, et teie sured
 pattud saaks kustatud. Jakob ütleb: Se
 peab teadma, et kes ühhe pattuse temma
 efsitusse te pealt ümberpöörab, se peästab hinge
 surmast, ja kattab pattude hulka finni. Nüüd
 lapsed, kas teil ello wasto wihta on, ehk
 kas teil surmast rööm on? Oh lapsed, min-
 nul on irni selle surma eest, selle iggawesse
 surma eest, selle allati põllewa pörgo tulle
 eest; kus sees need Jummalat kartmattad
 peawad maewatud sama. Tõesti, lapsed,
 kui agga ihho selle tulle sees, mis meie siin
 näeme, ärrapõlleks, siis polleks mul ni paljo
 hirno, agga se polle mitte se surm, se on

agga üks wägga lühikenne wallo, ja siis on keif mödas. Sedda surma minna ei karda, sest se on agga üks surma warjo, se polle mitte se teine surm mis pitk ja otsata ukkatus, kus sees öiete se pärris surma seisus on. Se, kedda mo südda kardab, se on se pörgo surm, se otsata wallo pärrast kaebaminne. Katteliskmus ütleb: Nende ihho saab piinatud sama iggaweste, ja nende inged Jummalala wiha tundmissest. Kui kaua turwad need piinad? — Jmääralõpmata! Roh, lapsed, kas teie sedda surma tõesti eaks arwate? Katsuge ommeti, kas jouate selle aea aastaid luggeda? Oh lapsed, se ep se on, mis ma teiega weel rohkem pean räkima. Se on üks ea õppetus, et teie selle läbbi satana kawwalussest saaks peästetud.

Lapsed, ärra wiitke mitte Jummalat uskuda! Temma otab ikka weel meie järrele, et meie Temma pole pöraksime; Temma üiab meid Matteusse ram. 11, 28.: Tulge minno jure keif, kes waewatud ja koormatud ollete, ja minna tahhan teile hingamist sata." Oh minno suggulassed ja söbbrad, kulake sedda sanna, mis on üks armosanna Kristuselt! Agga Temmal on mitto armorikkast sanna nende pöraste innimestele. Ni ütleb Temma nende wariseridele Matteusse ram 9, 13.: Sest minna ep olle tulnud õiged, waid pat-

tusid meleparrandamisese lutsuna. Ja, söbbrad, se polle mul woimalik, sest armust räkida, se on, sest surest Jummal armust meie wasto. Peetrus ütles 2. Peetri ram. 3, 9.: Ja Issand ei tahha mitte, et nemmad peawad hulla minnema, waid et keik peawad meleparrandamist lätte sama. Oh söbbrad, sage ommeti usklikuks Jummal surest armust meie wasto. Kui teie patto sisse jäte, siis ei woi Temma teile armolik olla. Teie peate nüüd räkima, ja laske meil monned sannad kuulda.

Lotta, mis sinna mötlet neist Jummaliklo asjadest? — Temma wastas: „Minno omma patto peale, mis sured on Jummal wasto. Minna polle ühtegi kurja Temma käest pärinud, agga minno pool on pörane meel Jummal wasto olnud.“ Minna wastasin: Oh laps, mis sa mötlet ommast suurtest pattudest? Et sa kardada mitte Jummal suurte wihha? Tulle, tulle, usso Issanda Jesusse Kristusse sisse; sinna pead uskuma.

Selle järrele räkisin minna Haya ja Tep-pani ja Koneke wasto, ja nemmad wastasid ka jälle. Koneke ütles: Se on minno mötte: Minna ollen patto tarwis, patto tarwis allati ja ikka, ikka ja ikka jälle!“ Minna wastasin: Poisikenne, minno südda on sögge sinno sanna ülle. Se polle mitte üks sanna

minno wasto, waid Jummal wasto; Jummal saab sinno waenlane ollema ja sinno wasto riidlema.

Selle järrele räkisin minna nende kide wasto ja ütlesin: Göbbrad, se on minno pohhi, mißpärrest minna teie wasto rägim: et Kristus meid on lunnastanud isse omma werrega, sellepärrest mannitsen minna teid. Se on ea et meie ni üksteisega rägime sin ilma, et meie mitte ilmtedmatad ja elstusfes ja kilsugguses Jummalawallatusfes ei jä; muido woiksim wimati ommas rumalusfes ärramiinna ja pühha Jummalalle ette astuda ja ütelda: Jhsand, Jhsand, te meile lahti! Agga mis siis Jummal meile peaks üttelema? Kas Temma peaks üttelema: Tulge sisse! —? Oh, ei mitte, tulge ja wadale sedda sanna Matt. ev. 7, 23.: Ja siis tunnistan minna neile: Minna ei olle teid ellades tunnud, tagganege minnust ärra, kes teie illekohhut tete! Ni saab siis Jummal meiega räkima, kui meie jäme patto teggema. —

Selle järrele küsisin minna weel monnelt teiselt, selt Hapalt ja selt Pairaruult ja selt Leanilt, kelle sannad head ollid, sest se kartis Jhsandat. Siis räkisin Saaka wasto; agga minna ei tahha temma sannad seie kirjutada, need ollid ni pahhad, pahhemad kui temma seltsimehhel Ronkil, kes patto orjuses.

Wimalts ütlesin minna: söbbrad, suur on
 minno süddame lurbtus teie pärrast. Söbbrad,
 tulge ja laske meil kilil wadata, mis Joans-
 nesse ilmutamisfe ram. 6, 14—17. on kir-
 jotud: Ja taewas tagganes otsekui üks kolko
 keratud pabber, ja keif mäed ja saared nih-
 hutati nende assemelt. Ja Ma kuningad
 ja sured, rikkad ja pealikkud ülle tuhhande,
 ja wäggewad, ja keif sullased, ja keif wabbad:
 mehhed puggesid warjule mäggedelaljode
 sisse. Ja ütlesid mäggede ja kaljude wasto:
 Langege meie peale, ja pange meid warjule
 selle päle eest, kes aujärje peal istub, ja
 Talle wihha eest. Gest et Temmma suur
 wihha päaw on tulnud, ja kes woib ees
 seista? Söbbrad, kelle ellokombid pantaks
 siin eestlujuks? Nende rahwa ellokombid,
 kes endid on Jummala wasto kallastand
 (kowaks teinud) kes sannakuulmattad on,
 olgo nemmad sullased ehk wabbad. Ja kas
 mäed saawad neid kuulma ja peästma? Tulge,
 tulge, söbbrad ja lapsed, mis teie mõtlete sest
 surest Jummala wihhast?

Kust wihm tulleb (ehk sünnib), ja mis
paggana rahwas sest mötlewad.

Et nüüd Jummal se tarkus ja tössidus isse
on, sellepärrast ei woi Temma innimesest petta
ei ka waltetada. Sellepärrast kui ramatud,
mis pühha ramatuteks nimmitataks, eksitust
ehk waltet kulutawad, siis woib neid agga
pettiseks ehk rummaluseks piddada. Sest
said need Indu-rahwa lapsed wägga easti
arro, kellest üks Gotlandi õppetaja meile ni
kirjotab.

Se õppetaja olli agga üht koli Kalkuttas
asfutand. Kii temma ued kolilapsed ollid
jo enne sedda pagganate kolis käinud, agga
polnud seal muud middagi õppinud, kui mõn-
ned rummalad juttud mis seal õppetakse, kelle
läbbi need paggana preestrid neid rahwast
seal rummaluseses peawad. Se Jesusse Kris-
tusse sullane tahtis sedda selget tödde õppetada,
ja püdis iggal aeal neid walleõppetuist wiendada
mis nendele olli sisse pigitud.

Ühhel päwal juhtus õppetates wihma
sanna ette tulles, ja õppetaja küsis ühhelt
kolilapselt, mis siis se wihm piddi ollema.
— „Wihm,“ ütles üks kolipois, „se on wessi
mis taewast tulleb.“

Õppetaja. Dige kül. Agga kes se on
kes wihma teeb? kas taewas isse?

Voisikenne. Ei mitte.

Öpp. Kust ta siis tulleb?

Kolip. Oh armas isfand, efs teie siis sedda tea?

Öpp. Tean kül; agga mul ollefs armas kuulda, mis sinna sest mötled.

Kolip. (Targalt kohhutades). Noh, ea kül, minna tahhan teile sedda üttelda. Wiim tulleb selle Indra elewanti lottist.

Öpp. Töesti, se on se essimenne kord, et ma sedda kulen. Kust sa sedda tead?

Kolip. Minno kuro (usfo öppetaja) ütles mulle sedda.

Öpp. Agga kust temma isse sedda teab? Kas ta isse sedda wahhest millagi näggi, kui se elewant ommast lottist wet ma peale lastis?

Kolip. Ei mitte, se elewant on ühhe pilwe siise mässiitud, ni kui ühhe paksu tekki siise, ükski ei näe tedda.

Öpp. Agga kuidas se siis tulleb, et kuro üksi sedda teab, et üks elewant pilwedes on?

Kolip. Et need sastrid (Indurahwa pühha ramatud) sedda ütlewad, ja kif mis sastrid ütlewad, on tössi.

Öpp. Ea kül, meie kurod (öppetajad) Gotlandis selletamad sedda opis teist wisi.

Kas teie, minno lapsed, sedda ka ea melega tahhaks teada, mis nemmad wihma töus-
misest õppetawad?

Sedda küsümist pandsid kii lapsed olega tähhele, ja pallusid õppetajad, et otsani jut-
tustaks.

Õpp. Koh, kulake siis öieti. Kui teie omma ristangud lassete leta, mis teie siis näete katlast ülestouma, kus se sees leeb?

Kolip. Need poisid. Suitso ehk auro (tosso).

Õpp. Ja kui teie ühhe kuiwa kane üks tüf aega katla ülle peate kus risti tangud lewad, mis siis sünnib?

Kolip. Se kaan saab märjaks.

Õpp. Mis siis sedda märjaks teeb?

Kolip. Se aur (tos) mis senne külge jääb.

Õpp. Agga kui se nüüd opis märg on, kas siis se aur ikka seina külge jääb?

Kolip. Ei, se kukkub siis tilga wisi mahha.

Õpp. Ea kül; agga kust siis se aur öieti touseb?

Kolip. Gest weest, mis selle katla sees on.

Õpp. Tõssi kül. Agga mis se siis on, mis sedda auro teisest weest lahbutab ja tuule kätte ülestöstab?

Se küsüminne läks ülle meie noorte In-
dude moistusse, ja ni kui targad poisikesed tahtsid nemmad parrem wait olla, kui rums-
maiat wastust anda. Õppetaja rakis eddasi:

Kui teie ühhe taßsi wega lääes peate, kas sealt ka aur üllestouseb ?

Kolipoisid. Ei touse.

Spp. Mis wahhe süis on selle wega mis siin taßsis ja sellega mis kaga risti kedetak ?

Kolip. Se üks on külm ja se teine on palla.

Spp. Teie näete nüüd, et kui wessi saab tulle läbbi pallawaks aetud, et süis üks ossa temmast auro kombel ärra lähhäb.

Kolipoisid. Jah, sest same nüüd arro.

Kui nikaugale ollid sanud, süis olli se eemale selletaminne kerge aßsi. Sppetaja küßsis lastelt, mis teie näete Pengalia laggedatelt üllestousema, kui monne päwa wihma järrele päike jälle aßkab paistma ja ommad pallawad terrad Ma peale sadab. Nemmad wastasid, et süis rohkem auro touseb. — Koh ea, ütles õppetaja, nende aurodega süinib otse nisamma, ni kui selle auroga, mis kane külge jäeb, kui teie omma risti kedate, ni kui teie ollete tähhele pannud, kust wimaks tilgad mahha kukkuvad; need aurud tousewad tuule süsse ülles, ja seal puduwad need külma tuuledega kokko, mis neid aurusi jälle omma endise seisusse süsse, se on, weeks tewad, ja se wessi langeb süis wahhest wähhema, wahhest rohlemalt tilludes Ma peale mahha. Wadake

nüüd, minno armsad lapsed, mis mulle minno õppetaja Gotlandis on õppetand. Kas se polle parrem kui teie elewanti lot, kedda ükski polle näinud, ja ei sa ka millagi näggema?

Need Indu lapsed ollid selle selletamisega wägga rahho ja kiisid pealegi, et se paljo targem on kui nende kurude õppetus. Agga nemmad ei jänud selle jure seisma, ja sel õppetajal olli se rööm, kui ta ühte nendest kulis üdma: „agga kui se ni on, mis meie siis omma sastritega alkame teggema? Need on siis waltetatud! Minna ommast kohhast ei tahha neid ennam uskuda.

Mitto ealt ütlesid neid sannu järrele, ehk kiisid sedda käsfi kokko lüies eaks. Se õppetus ei teinud neid poisikeisi kül weel mitte ristirahwaks, agga sest silmapilgust olli nende kindel lotus omma arwatud pühha ramatute peale pohjani ümberlülkätud, ja nemmad ollid nüüd parrem ette walmistud, Ewangeliumi õppetust wasto wõtma. Peaks nemmad mitte üksi sedda ollema õppind, kust wihm touseb, wait ka selle järrele onmas seestpidises sedda waimolikko Jummalikko wihma wasto wõtma, mis Jummalala armo läbbi süddamesse tilgub, sedda tilmmaks teeb iggasuggust head wilja landma siin ja seal iggawesses ellus.

Jutt ühhest Judipoisikesest.

Sija aego on üks pävilinne Perlini linnas ühhele ristiusso õppetajale, kes Jutisi õppetab üht jutto ühhest omma wanna wannemattest rätinud, ja teie ei sa minnule sedda pahhaks pannema, kui ma teile sedda ka juttustan. Müüd siis kulage!

Selle mehhe wanna wannemad ellasid wannast aeast ühhes piisikeses linnas Türingi maal. Seal sammas ellas ka üks prohweeser (suure koli õppetaja), üks wagga mees. Laste ulkas, kes wahhest selle prohweeseri lastega mängisid, olli ka üks piisikenne Judipoisikenne; sedda sallisid isseärranis easti ja wötsid tedda tihti ommaga liggi koddoo. Ni siis tulli, et se judipoisikenne ka wahhest seal olli, kui nende suggowössa omma Zummala tenistust koddus piddasid, mis sel korral Saksamaal weel ennam modis olli, kui tännapäaw. Piibli luggeminne, laulude laulminne ja palwusse piddaminne ligutasid süggawast selle piisikesse judipoisi süddat, kes sel korral alles kümne aastane olli. Temma ütles selle prohweeserile, et se wagga temma melepärrast olli, ja et ea melega weel rohkem neist asjades tahhaks teada sada, kellest Piiblimat juttustab. Se prohweeser lubbas temmale, kui ta piddi ea pois ollema, kifi sedda jut-

tustada. Se ea mees waewas ennast paljo, sedda judipoisikess pühha kirja õppetates; agga seal olli üks pudus, kelle peale teie wist ei mötlegi, — se waene poisikenne ei moistnud luggeda. Kui nüüd se prohweßer märkas, et selle tallekesse süddames Israeli karjast üks Jummalik armotöö käimas olli, siis ta wöttis nouks, temmale luggemist õppetada; ja et se poisikenne ka ni wolsa olli, sedda õppima, siis polnud se ränk assti. Agga nüüd alkasid ka selle waese Mosesse kiusatusesed. Ommas rummaluseses läks temma ühhel päwal omma issa jure ja pallus tedda, et ta temmale ühhe Sakfalele Piibli ostaks, sest ta ütles ettewötnud ollema, ristiinnimeseks sada, ja üks ristiinnimenne ei woi mitte ilma Piiblita ellada. Se issa olli selle üle wägga ehmatand, ja siis, ni kui arwata, tulliseks wihhaseks sanud, ja Piibliassemelle mis ta piddi ostma, sai Moses ühhe ea nahha täie peksa ja pealegi pandi tedda kinni et koddunt wälja ei peasnud.

Se pahhane issa ähwardas tedda, et kui ta millagi jälle piddi usfaldama, nende jölledatega (ni nimmitas ta neid ristirahwa lapsi) mängida, ehk nende pagganate majjasse omma jalga pista, et ta siis weel ennam piddi karristatud sama. Agga äddalt olli Moses wangist lahti peasnud, siis jooksis

omma söbbra, selle prohweßeri jure, ja kaebas sellele, et isä temmale mitte üksipäine ei tahha Piiblit osta, et ta woiks ristiiinnimesseks sada, waid olli tedda ka weel peksnud ja kinni pandnud. Se prohweßer andis temmale sedda nou, et weel üksford omma palwega omma isä jure lähaks, ja kui ta teistforda sellepärrast saaks waewatud, siis peaks jälle temma jure tulles, siis lubas temmale ühe Piibli osta, ja selle eest murretseda, et temmast üks ristiiinnimenne piddi sama.

Moses teggi selle nou järrele, ja pallus omma isä uesti, et ta ühe Saksakele Piibli ostaks. Selle ülle olli temma isä ni pahhaseks sanud, et ta sedda waest poistest ilma armota peksnud ja tedda mitto aega ühte pimmedasse kambri kinni pannud, ilma et temmale muud toito olleks annud kui wet ja leiba üksi, ja seddagi kassina; sest ta mötles, et parrem on kui poeg surreb, enne kui ta ussust piddi tagganema. Sedda wisi piddi Moses nikaua ellama, fenni kui omma isäle piddi lubbama, et millagi ennam ei pallu Piiblit osta, millagi ennam omma jalga seäna pagganatte majasse ei tösta, ja nimmelt millagi ennam selle peale ei mötle ristiiinnimesseks sada.

Agga äddalt olli temma wangikoja üks

lahti sanud ja temmal jälle lubba omma jalgade peal käia, siis pöggeneš jälle uesti omma söbbra, selle prohwešeri jure, ja pallus tedda põlwili maas, et ta temma peale armo eidaš ja tedda mitte ennam mahha ei jättakš. Temma tunništas, et temma Kristuše kui selle toutud Mešša siše ušub, ja kinnitas, et ükski ilmlik wäggi ja ükski nuhtlus tedda kinni ei pea, Kristuše jüngriks ja järrelkäijakš samast; agga et temma iša saakš tedda töešti surmama ja millagi järrele andma, et ta omma ettewötmist töekš teekš. Mošes affas ümber prohwešeri jalgade ja ei tahtnud tedda lahti lasta, enne kui ta piddi lubbama, temma eest murretseda, sest ta ei ušaldand ennam taggaši omma iša majjaše miina. Se prohwešer lubbas kif tehja, mis igganeš temma wäeš piddi ollema. Temma eššimenne käik olli, et ta Maišstrati kohtule sedda ašja ülleš andiš ja kohtult abbi pallus, sedda poišikeš kaitšeda. Poišikeš kutsuti ja küšiti temmalt, ja temma andiš üht ead tunništust. Temma wastamišest nende küšimiste peale, mis temmale ette pandi, ollid enneminne ühhe wanna, läbbi katsutud ristünnimešse, kui ühhe judipoišikešse arwolisseš. Temma wannemad ollid ka selle üllekulamisse jures; agga ei melitamisseš ei ka ähwardamišsed, ei teinud temma üksford

ettwoetud nou ristiinnimesseks sada, lifuma. Ilma temma wannemateta olli ta weel se surem offa neid Judisi mis seal ellasiid koh-
 tusse kokko tulnud, ja nende Rabbi (öppetaja) nende ees otsas. Agga ta selle ette-
 räkimissed ja öppetussed ei aitnud rohkem kui need nuhtlussed, mis se poisikenne omma
 isä läest olli sannd. Temma usso-tunnistus Kristusse siise sai nüüd weel julgemaks. Temma wannemad ollid noukad rahwas ja ei olinud rahhakullotamast, et tedda selle läbbi Judiussole jälle taggasi püüda; agga asjanda. Kui nüüd temma isä sedda järrele ei andnud, et ta piddi ristiussko minnema, ja poisikenne omma ettewötmissse jure kindlaks jäi, siis moistis kohhus, et se prohwekker tedda omma suggowössä ulka piddi wötma ja kaswatama, ni kui ta sedda olli lubbanud tehja.

Mi sai siis se piissike Moses selle prohwekkeri suggowössä liikmeks. Temma sai prohwekkeri lastega ühhes kaswatud ja öppetatud, ja pärrast, kui ta olli täiesti ette walmistud, siis studeris (öppis) temma öppetajaks ja sai Öppetajaks ühhe sure kogodusse peale, kus temma paljo aastaid sedda iggawest Ewangeliummi Jesusse rikist kulutas. Temma töö olli rohkesti önnistud, ja paljo said temma läbbi meie Issanda Jesusse pole

pöراتud. Temma läbbi sai ka üks norem
wend ussole pöراتud ja sest wagga proh-
wesserist wastowoetud. Se öppis pärrast
kohtomoistjaks, ja wallitses Preisimaal ühhe
sure kohto peal. Paljo Mosesse järreletulle-
jatest on Kristusse sullasaks ja risti-usso
öppetajaks sanud. Pärrast temma surma
on sedda üllemal kirjotud jutto temma pab-
berite ulgast leitud. Se Perlini öppetaja
olleks eameelega weel rohkem tahtnud teada ;
agga se päiwilinne ei teadnud rohkem jut-
tustada.

Tuhhataja.

	leh. l.
Ühhe Turgi werretunnistaminne	1
Deani mets	11
Kui armsad on sinno honed, wäggede Jehowa! Jehowa õuede pärrast ihaldab mo hing, et ta ka ärranörgeb; mo südda ja mo lihha need hüüdwad sure heälega ellawa Jummala pole. (Paul 84, 2. 3.)	18
Üks pühhapääw Tahiti sare peal	20
Kuida Ewangeliium esseiteks Rajatea sare peale sai	23
Kuida Tahiti kunningas, Pomare, omma wäär-jummalate tühhiust ärratunneb	27
Piltid Ue-Selandi saartelt	30
Ue-Selandi kirjad.	
Ühhe Ue-Selandi mehhe, Wahanga, kirjotud	35
Unahanga, ühhe Ue-Selandi nore mehhe kirjotud	36
Reo, ühhe Ue-Selandi nore mehhe, kirjotud.	36
Raonao kirjotud	37
Pahau, ühhe priiiks ostetud orja, kirjotud	38
Ühhe Ue-Selandi poisikesse, Nagaputi, kir- jotud	40
<hr style="width: 20%; margin: 0 auto;"/>	
Pinatee	43

	leh. k.
Weel monned Ue-Selandi kirjad.	45
Zoon Tawa ja temma naese Marie kirjutud	46
Hindriki ja Rebekka Wahanga kirjutud . . .	47
Kahete, ühhe peamehhe poia kirjutud, kes weel enne ristimist õppusel käis	49
Piripi, ühhe priiks ostetud orja kirjutud . .	50
Varu, ühhe nore-mehhe kirjutud, kes õppetaja Kate jures ellas	52
Wana, ühhe nore mehhe kirjutud	53
Hau, ühhe peamehhe (üllema) kirjutud . . .	55
Kupa, ühhe peamehhe kirjutud	54
<hr/>	
Tigri ja krokodil	55
Natanaeli juttus Ue-Selandi lastele	61
Rust wiim tulleb (ehk sünnib), ja mis paggana rahwas sest mõtlewad	68
Jutt ühhest Judipoisikesest	73

Meie jures on weel trükkitud ja müa :

Neljas Sannumetoja aastal 1851. Ehk: Uut
ja wanna Ma-rahwa rõmuks ja õppetuseks.
Maks. pog. 30 kop. h.

Ühhe kristlikko õppetaja tüttar Maria. Ehk se
Bernsteini nõid. Maks. 10 kop. hõb.

Eihhawete munnad. Maks. 10 kop. h.

Oppus, kuis Tallorahwa Rendikassa abbiga
wõip tallomaid osta. Maks. 2½ kop. h.

Dnisa Putterusse iggapawane Usso õppetus ja
kinnitus.

Kuus waimolikko laulo. Maks. 7 kop. h.

Aboni üks karja pois ja Iron temma saatja
reisiwad Eteri male. Maks. 6 kop.

Pühha joulo laupäwa õhto, ehk waene
laps Anton. Maks. 10 kop.

Risti-sõitjad. Üks tõssine jut neist pühha aua rän-
dajast, kes üheteistkümnema aasta saal pärrast Jesuse
Kristuse sündimist akkasiwad püüdma Jerusalemmi
linna Turgi rahwa käest ärrawõita. Maks. 10 k.

Wäega tullolikud nink kennad, õppetlikud laulud
nink juttud. Maks. 10 kop.

Wagga Senowewa ajalik elloaeg. 4 kuioga.
Maks. 12 k. h.

Griseldis ja Markgrahm Walter. Maks. 7 kop.

Ue aasta sowiminne, üks ande kassinusse
sõbradele Maks. 2 kop.

